

museum

nummer 7, juni 1997

inclusief provinciale bijlage

PEIL

COLLEGIAAL INFORMATIEBLAD VOOR MUSEA

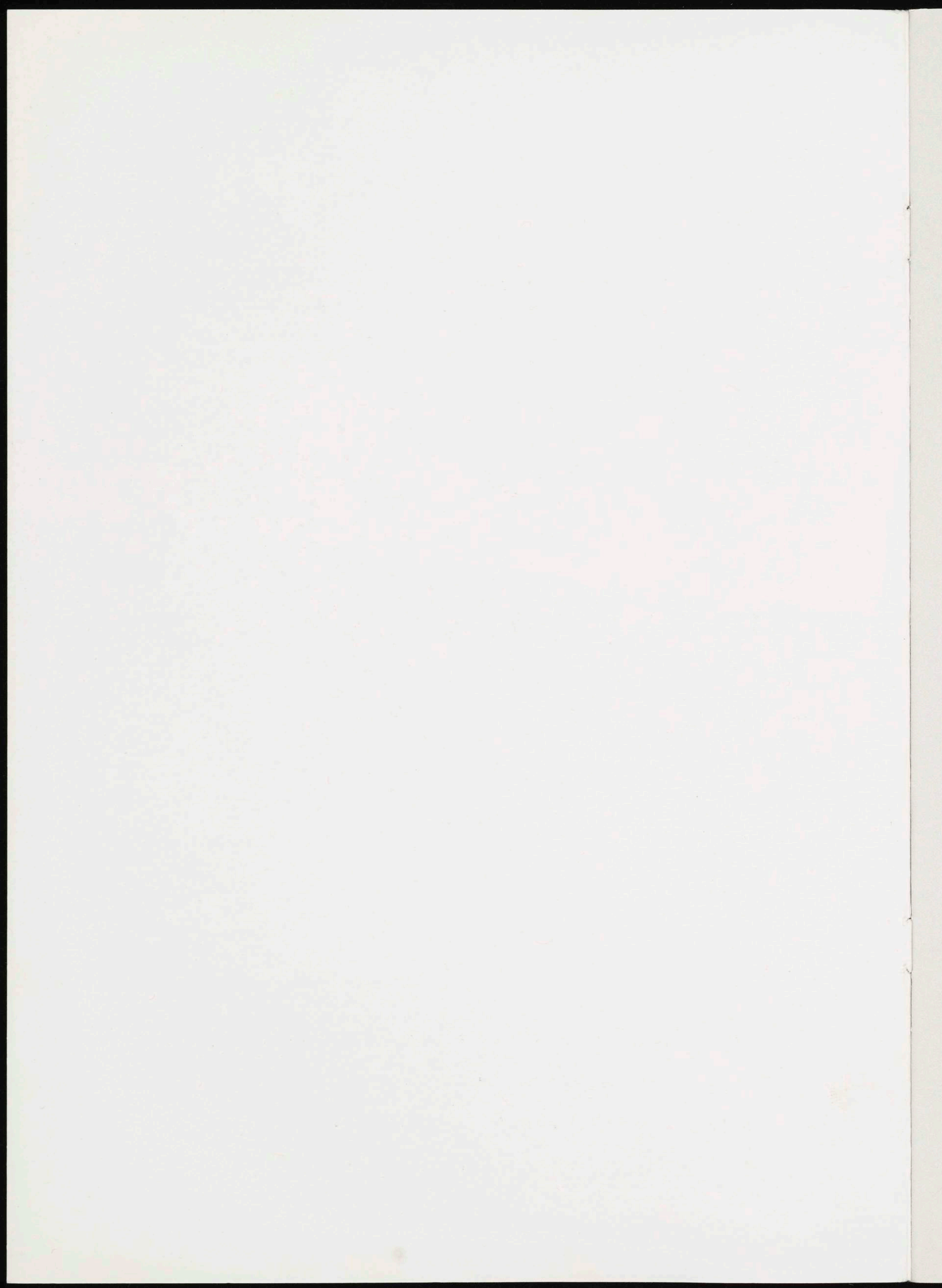

■
MUSEA EN DE WET WAARDERING ONROERENDE ZAKEN

■
ARBEIDSDUURVERKORTING

■
HET BEWAREN VAN FOTOGRAFISCH MATERIAAL

■
PRIVATISERING ZIEKTEWET
■

Inhoud

Voorwoord	1
Musea en de Wet Waardering Onroerende zaken	2
Wouter Kabouter en andere sprookjestentoonstellingen	5
Tips en berichten	7
■ Stijging aantal museumbezoeken in 1996	
■ Passieve conservering van zilveren voorwerpen met behulp van kunststoffolies	
■ Dit moet u w/meten	
Arbeidsduurverkorting	8
ADV-Alle Dingen Veranderen	
Het bewaren van fotografisch materiaal	12
LCM-info	15
■ Thermohygrografenproject	
■ Project fotopreservering	
Boeken en tijdschriften	16
Inzicht in de eigen veiligheidszorg	17
Museum Standaard Audit Veiligheidszorg (MUSAVE)	
Het Deltaplan voor niet rijks- instellingen in de tweede cultuur- planperiode	19
Privatisering Ziektewet	21
De ingrijpende consequenties De Ziektewet vanaf 1 maart 1996	

Colofon

Museumpeil is een gezamenlijke uitgave van de bureaus van de provinciaal museumconsulenten van Friesland, Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie

Redactie

Minette Albers, Peter Fransman, Hans de Haan, Dominique Hamerlijnck, Ellen Loozen, Marianne de Rijke en Marjolein Spruijt

Eindredactie

Peter Fransman, Ellen Loozen

ISSN 1381-1088

Ontwerp & Vormgeving

De Vormers,
bureau voor grafische vormgeving, Utrecht

Drukkerij

Pascal, Utrecht

Redactie-adres

Stichting Ondersteuning Musea
Mariaplaats 23
3511 LK Utrecht
Telefoon: 030-2343880
Fax: 030-2328624

Nummer 7, juni 1997

Tekening omslag: Jo de Putter

De redactie

Voorwoord

Dit nummer van Museumpeil biedt zoals u van ons gewend bent, wederom een bonte verzameling van artikelen die betrekking heeft op de veelzijdige uitoefening van de museumpraktijk. De directies en medewerkers van de musea staan voor een gevarieerde taak en dat blijkt ook maar weer eens uit het gevarieerde aanbod van ontwikkelingen in het museale veld dat in dit nummer aan bod komt.

Over de inhoud

Op het gebied van behoud en beheer treft u diverse artikelen aan waaronder een artikel van Hans de Herder, directeur/restaurator van het Nationaal Fotorestauratie Atelier over het bewaren van fotomateriaal. Tevens treft u enige korte artikelen aan over Meetinstrumenten en het bewaren van zilveren objecten in folies. De Mondriaan Stichting heeft haar voorwaarden in kader van het Deltaplan-subsidie aangepast aan de afname van de ter beschikking staande middelen. Een en ander kan voor verschillende musea ingrijpende gevolgen hebben voor hun conserveringsplannen van de collectie. In het artikel worden alle nieuwe voorwaarden en nieuwe beperkingen aangegeven.

Op meer zakelijk gebied zijn enige artikelen opgenomen over onder meer de privatisering van de Ziektewet. Dit kan leiden tot ingrijpende consequenties voor uw museum. Moet een museum zich hiervoor extra verzekeren of niet? Het artikel kan u mogelijk bij deze keuze behulpzaam zijn. Een andere nieuwe ontwikkeling is die van de Arbeidsduur Verkorting (ADV). Ook daar hopen wij door middel van een bijdrage u verder in te lichten.

Een groot punt van aandacht in de musea is de steeds sterkere behoefte aan veiligheidsmaatregelen. Op dit gebied is een nieuw computerprogramma ontwikkeld: MUSAVE. Daarmee kan een museum de stand van zaken inventariseren en zien op welke punten de veiligheidszorg bijgesteld moet worden. u leest er alles over in dit nummer. Een museum is gebruiker of eigenaar van een ge-

bouw. De Wet Waardering Onroerende Zaken is bedoeld om eenduidigheid te scheppen tussen de verschillende taxaties die overheden en waterschappen gebruiken bij het vaststellen van hun belastingen en bijdragen. De taxatie bestaat uit verschillende factoren die van invloed zijn op de uiteindelijke hoogte van de taxatie. In dit nummer van Museumpeil treft u een praktische uitleg over deze materie aan.

Natuurlijk staat Museumpeil verder weer barstensvol met allerlei andere berichten die u op de hoogte stellen van museale ontwikkelingen. Boekbesprekingen, bezoekerscijfers, tips en berichten, vocabulaire museologisch, etcetera. Wij hopen dat dit nummer u wederom van dienst zal zijn!

Ter informatie

Twee delen

Museumpeil verschijnt in twee delen. Het eerste algemene deel bevat artikelen en informatie die voor alle Nederlandse musea van belang zijn. Het tweede, losse, deel is uitsluitend bestemd voor de eigen provincie. In de provincie Limburg verschijnt geen (provinciale) bijlage.

Abonnement

Voor f 25,- per jaar krijgt u tweemaal Museumpeil. Voor f 30,- per jaar krijgt u tweemaal Museumpeil en een provinciale bijlage naar keuze. Opgave bij het bureau van de provinciaal museumconsulent in de betreffende provincie. Voor f 55,- per jaar krijgt u Museumpeil inclusief alle 6 provinciale bijlagen. Opgave bij het redactieadres in Utrecht.

Musea en de Wet Waardering Onroerende Zaken

De Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) heeft dit jaar voor het eerst merkbare gevolgen voor de belastingbetaler, dus ook de musea, in Nederland. Vrijwel iedereen heeft ondertussen de eerste WOZ beschikking ontvangen. In dit artikel wordt uitgelegd voor welke belastingen de WOZ geldt, welke waarde er wordt gehanteerd, hoe deze wordt vastgesteld en op welke wijze en tot wanneer er bezwaar aangetekend kan worden.

De Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) is ingegaan op 1 januari 1995 en heeft dit jaar voor het eerst merkbare gevolgen voor de belastingbetalers in Nederland. De Wet WOZ geldt voor de volgende belastingen:

- de onroerende-zaakbelastingen (OZB);
- de waterschapsomslag gebouwd;
- het huurwaardeforfait bij de inkomstenbelasting;
- de vermogensbelasting.

Voor de inkomstenbelasting moet u de WOZ-waarde voor het eerst in 1998 invullen op het aangiftebiljet voor 1997. Op datzelfde biljet moet u, wanneer u in de (on)gelukkige omstandigheden verkeert dat u vermogensbelasting moet betalen, de WOZ-waarde ook voor het eerst gebruikt worden voor de vermogensbelasting 1998.

De eigenaar-bewoner (de particulier) krijgt te maken met elk van de genoemde belastingen. Een museale

instelling die eigenaar en gebruiker van het museum pand is heeft te maken met de onroerende-zaakbelastingen en de waterschapsomslag gebouwd. Wordt een museum pand gehuurd dan wordt alleen onroerende zaakbelasting voor gebruikers betaald.

Bij elke belasting hoort een heffingsgrondslag. In het kader van de Wet WOZ wordt voor alle onroerende zaken de waarde bepaald. Deze 'WOZ-waarde' wordt dan gebruikt als heffingsgrondslag voor de genoemde belastingen. De begrippen *onroerende zaak*, *waardepeildatum*, *waarde* en *heffingsgrondslag* komen achtereenvolgens aan de orde.

Onroerende zaak

Als onroerende zaak worden beschouwd: gebouwde eigendommen, ongebouwde eigendommen, samenstellen van gebouwde en ongebouwde eigendommen en delen van de voorgaande elementen die afzonderlijk worden gebruikt. Een voorbeeld van een gebouwde eigendom is een museumgebouw. De grond onder het gebouw en de grond eromheen is een ongebouwd eigendom. Omdat die grond 'dienstbaar' is aan het museum (bijvoorbeeld de museumtuin), wordt het geheel als samenstel getaxeerd. Als nu een gedeelte van het pand wordt verhuurd, en dit gedeelte voldoet aan bepaalde zelfstandigheidscriteria, dan is dit weer een apart belastingobject.

Waardepeildatum

Omdat waardes kunnen stijgen of dalen is er per gemeente een waardepeildatum vastgesteld. Alle waardes in een gemeente zijn naar dezelfde datum getaxeerd, zodat er uniformiteit ontstaat. De bedoeling van de WOZ is om voor heel Nederland tot een uniforme waardepeildatum te komen. Nu is voor circa 50% van de gemeenten de waardepeildatum 1-1-1995 en voor de ove-

rige gemeenten kan de peildatum 1992, 1993 of 1994 zijn. Voor het volgende tijdvak geldt wel een uniforme datum, namelijk 1-1-1999.

Waarde

Er zijn twee manieren om de waarde van een object te bepalen: de waarde in het economisch verkeer of de gecorrigeerde vervangingswaarde. Er wordt altijd gekozen voor de hoogste waarde. Er gelden twee uitzonderingen, namelijk woningen en rijksmonumenten. Hierbij gebruiken men altijd de waarde in het economisch verkeer. Voor rijksmonumenten is vereist, dat zij ingeschreven moeten staan in één van de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers. Wanneer het object hier niet aan voldoet, maar wel van 'cultuurhistorische betekenis' is, zijn er aparte waarderingsvoorschriften.

Waarde in het economisch verkeer

De waarde in het economisch verkeer is de waarde die een derde voor de onroerende zaak over heeft als hij de volle en onbezwaarde eigendom kan krijgen en het object ook daadwerkelijk in gebruik kan nemen (vrij vertaald naar artikel 17 lid 2 Wet WOZ). De waarde in het economisch verkeer wordt ook wel de vrije verkoopwaarde genoemd. Deze waarde kan worden bepaald door vergelijking met objecten die rond de prijswaardedatum verkocht zijn.

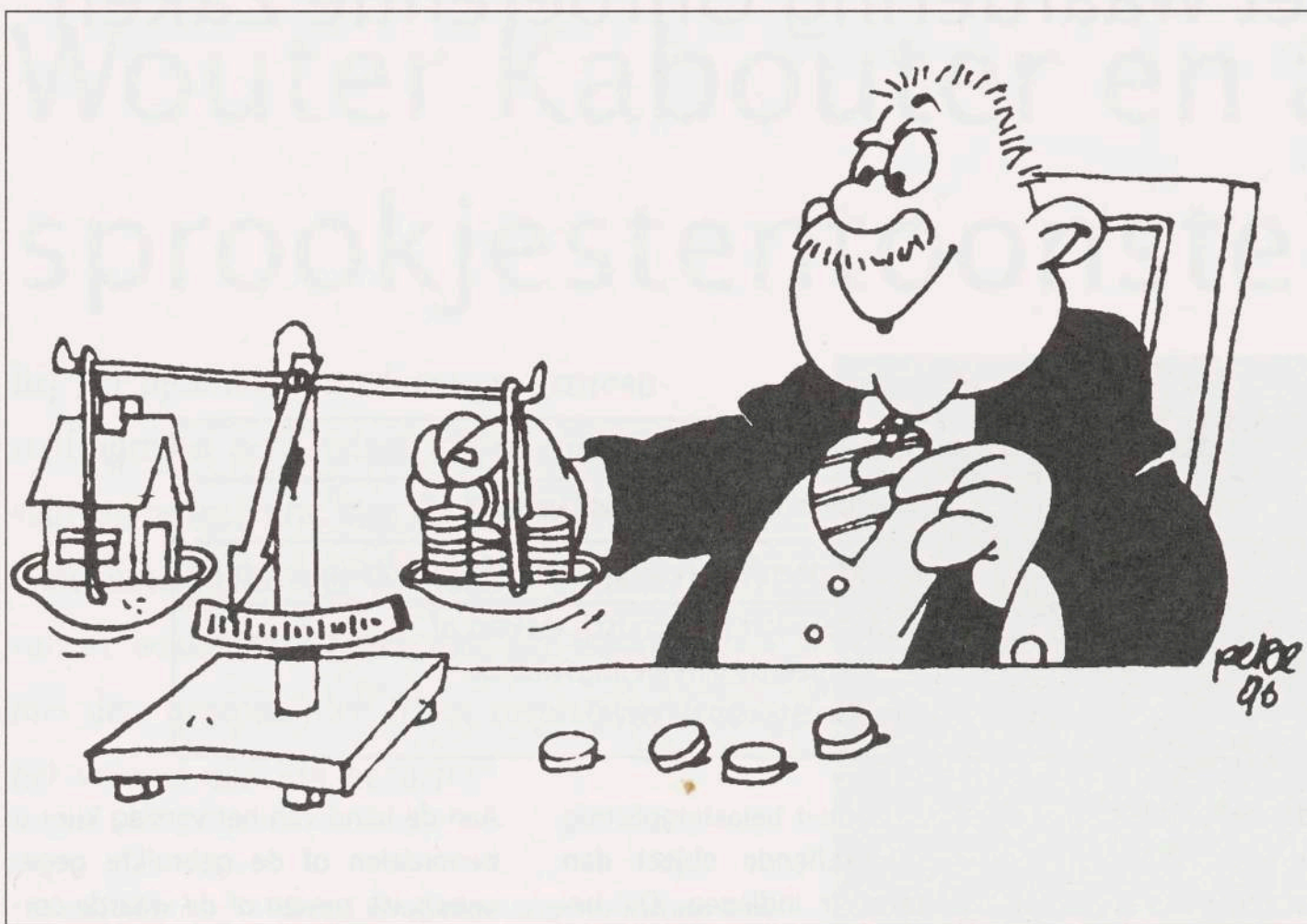
De gecorrigeerde vervangingswaarde

Deze waarde wordt berekend door de herbouwwaarde te bepalen en deze te verminderen met de opgetreden technische- en functionele verouderingen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met de aard en bestemming van het object. Onder de herbouwwaarde wordt verstaan het bedrag dat nodig is om een identiek object op de betreffende

Over de auteur

Ing. H.L.P. van der Velde is taxateur o.z. en gespecialiseerd in het taxeren van complexe objecten. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

door: Ing. H.L.P.
van der Velde

Tekening:
Peter Gerretzen,
Arnhem

plaats te herbouwen. Bij (zeer) oude gebouwen zijn de oorspronkelijk gebruikte bouwmaterialen niet meer beschikbaar. In die gevallen mag uitgegaan worden van moderne materialen en moderne bouwmethoden. De technische veroudering van een museumgebouw wordt bepaald door de leeftijd en de levensduur van het gebouw. Hoe ouder het pand en hoe korter de resterende levensduur, hoe hoger de technische veroudering en dus hoe lager de waarde van het museumgebouw. Wanneer nu het gebouw gerenoveerd wordt zal de levensduur langer zijn en wordt de technische veroudering weer lager.

De functionele veroudering heeft te maken met de mate waarin het gebouw nog voldoet aan de eisen die men stelt aan een modern museumgebouw. Hierbij kan men denken aan te hoge of te lage zalen, een overschot of een tekort aan ruimte, een verkeerde indeling van het gebouw, waardoor een slechte routing door het gebouw ontstaat etc.

Voor museumgebouwen geldt in het algemeen dat de gecorrigeerde vervangingswaarde hoger is dan de waarde in het economisch verkeer, omdat er meestal weinig kopers zijn die een museumgebouw willen kopen. Dus wordt meestal de gecorrigeerde vervangingswaarde de heffingsgrondslag voor de WOZ.

Hoe komt de waarde tot stand?

De taxateur begint de taxatie met het inventariseren van gegevens die betrekking hebben op het object. Deze (opvraagbare) zaken, zoals kadastrale gegevens, oppervlakte/inhoud, bouwjaar en bestemmingen, hebben invloed op de waardebepaling. Daarna volgt de bezichtiging van het object. Tijdens dit bezoek krijgt de taxateur een indruk van de staat van onderhoud, de kwaliteit en de functionaliteit van het museumgebouw.

De herbouwwaarde wordt door de taxateur bepaald aan de hand van kengetallen en ervaringscijfers. Deze kengetallen worden verzameld door bij nieuwbouwprojecten de stichtingskosten op te vragen en door publicaties in tijdschriften en vakbladen te lezen. De technische en functionele verouderingen worden bepaald aan de hand van de bezichtiging. Tot slot wordt de waarde van de grond bepaald; dan pas kan de gehele waardering afgerond worden.

Het museum als rijksmonument

Wanneer het museum een rijksmonument is en als zodanig staat ingeschreven in het monumentenregister van 1988, dan moet de waarde in het economisch verkeer worden bepaald. Deze waarde wordt bepaald door vergelijking met soortgelijke objecten die verkocht zijn.

De verkoop van een monument waarin een museum is gehuisvest komt niet vaak voor en andere marktgegevens, zoals huurprijzen, ontbreken vaak. Daarom biedt de 'instructie waardebepaling Wet WOZ' de mogelijkheid om een waarde te bepalen door middel van een reproductieve methode. Deze lijkt veel op de methode die gehanteerd wordt bij het vaststellen van de gecorrigeerde vervangingswaarde, maar het uitgangspunt is anders. Bij de reproductieve methode gaat de taxateur uit van de kosten die een gegadigde (niet zijnde de eigenaar of gebruiker) wil maken om een gebouw te kopen met vergelijkbare gebruiksmogelijkheden en bestemming als van het betreffende monument. Bij de gecorrigeerde vervangingswaarde gaat de taxateur uit van de kosten die een eigenaar maakt als deze het object opnieuw moet bouwen.

Het museumgebouw met cultuurhistorische betekenis

Voor een museumgebouw dat geen monument is in de zin dat het ingeschreven is in het monumentenregister van 1988, maar wel van cultuurhistorisch belang is, zijn aparte waarderingsvoorschriften. Hierbij kan men denken aan objecten die gemeentelijk/provinciaal monument zijn of deel uitmaken van een beschermd stads- of dorpsgezicht. Met een aantal specifieke waarderingsvoorschriften wordt voorkomen dat

Musea en de Wet Waardering Onroerende Zaken

status van het gebouw	waarde
Rijksmonument	waarde in het economisch verkeer
gebouw met cultuur historische betekenis	gecorrigeerde vervangingswaarde (benuttingswaarde)
geen van bovenstaande	waarde in het economisch verkeer of gecorrigeerde vervangingswaarde (de hoogste van de twee)

extra belasting betaald moet worden voor een gebouw met een cultuurhistorische waarde dat ten nutte is van de gemeenschap. Deze uitzondering doelt met name op de vele monumentale kerken en gebouwen, die niet in de registers van de monumentenwet staan, maar wel van cultuurhistorische betekenis zijn. De taxatiemethode voor deze objecten is de gecorrigeerde vervangingswaarde, maar bij het bepalen van de functionele veroudering moet sterk rekening worden gehouden met de bestemming en de benutting van het gebouw. Hieruit volgt de zogenaamde benuttingswaarde.

Van waarde tot heffingsgrondslag

Nadat alle taxatiewerkzaamheden zijn afgerond koppelt de gemeente de waardegegevens van de objecten aan de subjecten (de belastingplichtigen) waarna de beschikkingen verstuurd worden. De gemeente verzendt de waardegegevens ook naar het Waterschap en de Rijksbelastingdienst. Hierdoor beschikken alle partijen over dezelfde waardegegevens om hun respectievelijke aanslagen op te kunnen leggen.

De beschikking en het bezwaar

Het merendeel van de gemeentes heeft inmiddels de WOZ beschikkingen verstuurd. In de beschikking staat de vastgestelde waarde, de waardepeildatum en op welke onroerende object(en) de beschikking betrekking heeft.

Bent u het niet eens met de vastgestelde waarde, kloppen de gegevens

niet of bent u niet belastingplichtig voor het betreffende object dan kunt u bezwaar indienen. Dit bezwaarschrift moet binnen zes weken na de op de beschikking vermelde dagtekening worden ingediend bij het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente. Dient u geen bezwaar in, dan staat de waarde vast tot het jaar 2001 (tenzij er veranderingen aan het object plaatsvinden). In het bezwaarschrift moet worden aangeven waarom u het niet eens bent met de beschikking.

Wilt u informatie over de wijze waarop de waarde tot stand is gekomen, dan kunt u om een taxatieverslag vragen. In dit taxatieverslag zijn niet alleen de objectgegevens vermeld, zoals oppervlakte en inhoud, kadastraal oppervlak, bouwjaar en ligging, maar wordt ook de opbouw van de taxatie weergegeven.

Aan de hand van het verslag kunt u beoordelen of de gebruikte gegevens juist zijn en of de waarde correct is vastgesteld. Wanneer u na het lezen van het taxatieverslag wel bezwaar wilt indienen, maar geen tijd en/of mogelijkheid heeft om het bezwaar te motiveren dan kunt u een 'pro forma' bezwaar indienen. Vaak zal de gemeente u dan een termijn geven waarin u het bezwaar nader moet motiveren. Wanneer u binnen deze termijn niet reageert, kan de gemeente het bezwaar 'niet ontvankelijk' verklaren.

De Waarderingskamer heeft een brochure *De Wet Waardering Onroerende Zaken* in 33 trefwoorden samengesteld over het onderwerp. Voor meer informatie en voor de brochure kunt u contact opnemen met: De Waarderingskamer, Postbus 93210, 2509 AE 's-Gravenhage, telefoon 070-3286868, fax 070-3286870.

De Beyerd in Breda is gevestigd in een rijksmonument.

Wouter Kabouter en andere sprookjestentoonstellingen

Bij het opzetten van educatieve tentoonstellingen en activiteiten kiezen musea vaak voor de bovenbouw van de basisschool.

Tentoonstellingen voor de midden- en onderbouw van de basisschool tonen aan dat werken met deze groepen niet alleen inspirerend is, het voldoet aan een behoefte.

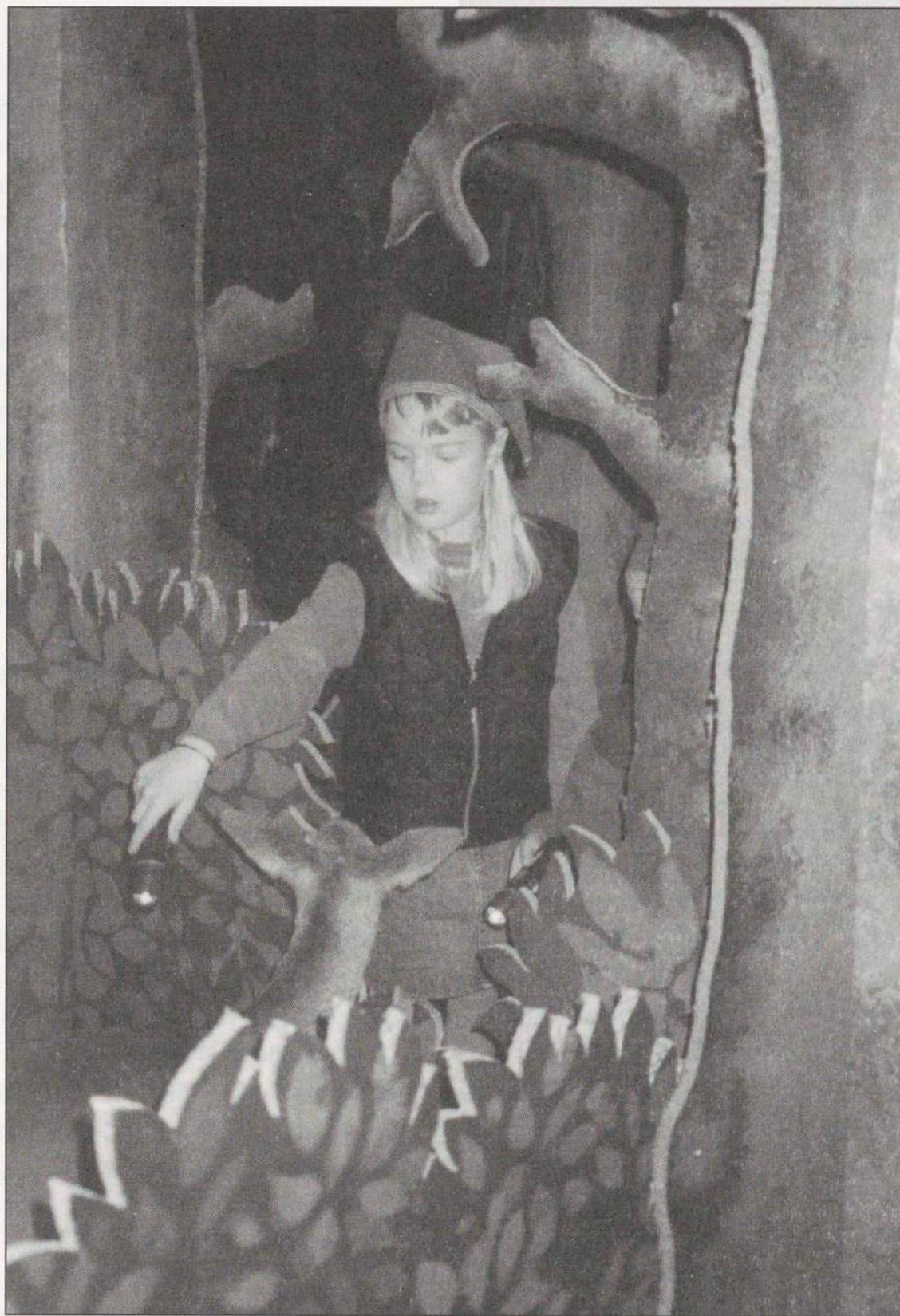
Deze voorliefde voor de groep van tien- tot twaalfjarigen is begrijpelijk: kinderen in deze leeftijdsgroep zijn relatief makkelijk te bereiken. Ze vinden nog veel leuk. Als ze een paar jaar ouder zijn zitten ze volop in de puberteit en hebben ze voornamelijk hun lijf aan het hoofd. Bovendien is museumbezoek voor basisscholen eenvoudiger te regelen dan bij het voortgezet onderwijs dat vastzit aan het lesrooster.

Jongere kinderen van vier tot tien jaar maken een hele snelle ontwikkeling door maar zijn tot aan groep zeven minder cognitief ingesteld waardoor projecten - en educatief medewerkers - die gericht zijn op kennisoverdracht niet aansluiten. De musea hebben maar een zeer beperkt aanbod voor deze groepen.

Een aantal initiatieven dat gericht is op de onder- en middenbouw van de basisschool toont aan dat het werken met deze jonge groepen niet alleen inspirerend en verfrissend is, maar tevens voldoet aan een behoefte bij het onderwijs en de individuele bezoeker met kinderen. Museumpeil ging langs bij twee projecten voor jonge kinderen.

Nachtwereld

In Kasteel Groeneveld in Baarn is 'Nachtwereld' (met als subtitel 'voor kinderen die wel eens bang zijn in het donker') gedurende driekwart jaar te zien geweest. Kasteel Groeneveld heeft deze tentoonstelling overgenomen van het Fries Natuurmuseum dat ingesprongen is op het voorstel van een beeldend kunstenaar.

'Nachtwereld' - met name bedoeld voor kinderen van vier tot zeven - is geen tentoonstelling in de klassieke zin maar stelt 'ervaring' centraal. Objecten spelen geen rol. De kinderen krijgen bij binnenkomst (eerst de schoenen uit!) het verhaal van Josje te horen. Josje is haar knuffel kwijt. De knuffel is in een molshoop terechtgekomen en onder de grond verdwenen. 'Gaan jullie mee de knuffel zoeken?' In groepjes van drie met een begeleider verdwijnen de kinderen in de molshoop waar ze door een ingenieus gangenstelsel van textiel worden geleid. Regelmatig krijgen ze een opdracht. 'Wil je het nest van moeder vos netjes ma-

ken?' De jonge vosjes worden met zorg teruggezet in het nest. De knuffel wordt gevonden. Daarna mogen de kinderen zelf een knuffel maken waarvoor ze zelf een zacht lapje van thuis hebben meegenomen. Na drie kwartier staan de kleintjes weer buiten, tevreden zwaaiend met hun eigen nieuwe knuffel.

Wouter Kabouter

Het Noordbrabants Natuurmuseum in Tilburg richt zich met name op het onderwijs en gezinnen. In de vormgeving en de uitleg bij de diverse exposities wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met

door: Hiske Land
met een bijdrage van
Angelo de Smit.

Wouter Kabouter en andere sprookjestentoonstellingen

kinderen. Toch kreeg het museum de terechte kritiek dat er weinig te doen was voor kinderen die niet of nauwelijks konden lezen. Dit vormde de aanleiding voor het maken van 'Wouter Kabouter' - een tentoonstelling waarbij kinderen gewapend met puntmuts en zaklamp, na het bekijken van de video, het herfstbos ingingen op zoek naar het verdwenen muziekdoosje van Wouter.

'Wouter Kabouter' is een succes geweest. 'Wouter Kabouter' was met ruim 20.000 bezoeker de drukstbezochte tentoonstelling in de geschiedenis van het museum. De mix van tentoonstelling en verhaal bleek voor deze groep zeer goed te werken. Door het thema, dieren in de herfst, in een sprookjesachtige omgeving te plaatsen en niet de objecten maar de kabouter centraal te stellen werd de tentoonstelling een uitstapje waarbij je ook nog wat kon opsteken.

Twee van de vaste vormgeefsters van het museum, beiden moeder van jonge kinderen, waren verantwoordelijk voor het ontwerp en de bouw van de tentoonstelling. Het resultaat was een schemerig bos waarin ruim twintig dieren verdukt

stonden opgesteld in de vrije ruimte en op kinder-ooghoogte. De route door het bos duurde ongeveer een half uur: voor kinderen 'een reis' die precies lang genoeg om de aandacht vast te houden. De zaklamp en de puntmuts maakten het 'speur-gevoel' compleet.

De tentoonstelling opende net na de start van het nieuwe schooljaar. Basisscholen, maar ook peuterspeelzalen en kinderdagverblijven waren ruim voor de zomervakantie op de hoogte gebracht van 'Wouter Kabouter'. Aan het begin van het schooljaar volgde een reminder. Door rekening te houden met het programma van de doelgroep had deze ruim van te voren de gelegenheid een museumbezoek te plannen en de daarvoor benodigde organisatie rond te krijgen.

Het educatieve materiaal bevatte werkvormen waarbij lezen niet noodzakelijk is. Zo zaten in het pakket een kleur- en prikplaat, een voorleesverhaal en diverse lessuggesties. De materialen waren geschikt als voorbereiding en als nabespreking bij het bezoek.

Eisen en begeleiding

'Nachtwereld' en 'Wouter Kabouter' laten zien dat speciale projecten voor hele jonge kinderen een succes kunnen zijn. 'Nachtwereld' is ondertussen overgenomen door Natura Docet in Denekamp waar ze er hoge verwachtingen van hebben.

Speciale projecten voor hele jonge kinderen zijn een gat in de markt. Kan ieder museum activiteiten opzetten voor deze kleintjes? Zeker. Maar het is een voorwaarde dat de organisatoren zich terdege verdiepen in de eisen die een (peuter- en) onderbouwprogramma stelt. Andere doelstellingen en werkvormen zijn voor deze jonge bezoekertjes noodzakelijk, terwijl rekening moet worden gehouden met de korte tijdsduur waarin deze groep zich kan concentreren. Daarnaast is de begeleiding vanuit het museum van groot belang. Jonge kinderen vragen veel improvisatievermogen. Van museummedewerkers moet worden verwacht dat zij om weten te gaan met deze groep die zo ver afstaat van de gemiddelde museumbezoeker. Het vereist scholing, geduld en inlevingsvermogen, en waar nodig vriendelijk doch resoluut ingrijpen.

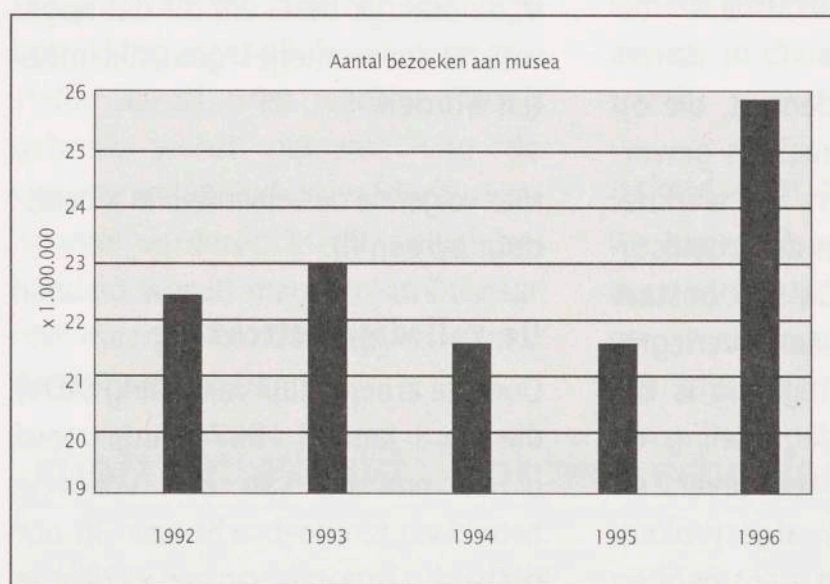
Tips en berichten

Stijging aantal museumbezoeken in 1996

In april meldde het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) een stijging van twintig procent van het aantal bezoeken aan musea tussen 1996 en 1995. Van 21,6 miljoen bezoeken in 1995 naar 25,9 miljoen in 1996, een stijging van 4,3 miljoen bezoeken. De zeer succesvolle Vermeer en de Jan Steen-tentoonstelling zullen hier zeker toe hebben bijgedragen, maar verklaren niet de hele stijging. Omdat deze cijfers gebaseerd zijn op een steekproef is het op dit moment nog niet mogelijk een nadere analyse te maken.

Het CBS en de Nederlandse Museumvereniging (NMV) zijn vorig jaar gestart met het samenstellen van een overzicht van bezoekerscijfers per kwartaal.

Indien u voortaan gratis de kwartaalbezoekcijfers van musea wenst te ontvangen kunt u dit doorgeven aan het CBS, Infogroep Cultuur, Toerisme en Recreatie, telefoon 070-337 58967, fax 070-3375996.

Passieve conservering van zilveren voorwerpen met behulp van kunststoffolies

Het voormalige Centraal Laboratorium (nu Divisie Advies & Onderzoek van het Instituut Collectie Nederland) heeft een onderzoek verricht naar de toepasbaarheid van plastic folies als bescherming voor zilveren

objecten in depot. Vijf verschillende folies werden getest op hun bruikbaarheid voor de bescherming van zilver tegen het zwart worden als gevolg van zwavelhoudende gassen in de lucht. De onderzochte folies zijn: ArchiPress, UCB, Corrosion Intercept, Melinex (dikte 0.03 mm) en een standaard polyethyleen (PE) zak. Deze werden gevuld met zilver- en koperstrips en zes weken blootgesteld aan een kunstmatige atmosfeer met een hoeveelheid waterstofsulfide en zwaveldioxide. Iedere week werd gekeken of er corrosie plaats vond.

De PE-zak, Corrosion Intercept en UCB bieden onvoldoende bescherming. Melinex geeft een goede bescherming maar de geteste dikte is nogal bros en beschadigt snel. Dikker Melinex zal waarschijnlijk een effectievere bescherming bieden. Nadeel bij een dikkere Melinex is dat het materiaal nogal stijf is en daardoor bij het verpakken van de objecten onhandelbaar en moeilijk dicht te maken is.

Als beste kwam ArchiPress uit de test. Na zes weken was het zilver nog niet aangelopen.

Het gebruik van gasdichte folies is niet zonder risico. De verpakte objecten moeten regelmatig gecontroleerd worden op de volgende punten:

- de folies mogen niet beschadigd raken;
- de temperatuur moet zo constant mogelijk zijn; in de zakjes ontstaat namelijk een micro-klimaat. De relatieve vochtigheid wisselt afhankelijk van de temperatuur. Als de temperatuur daalt zal er in de zakjes condensvorming optreden waardoor de corrosie wordt versneld;
- de folie is statisch waardoor stof wordt aangetrokken. Stof bevat veel zwavel. De kans bestaat dat een ingepakt voorwerp naast een niet verpakt voorwerp staat. De zwavel in de stof kan zo corrosie

bij het 'onbeschermde' voorwerp versnellen;

- bij het inpakken van zilveren voorwerpen kunnen ook schadelijke dampen en stof worden meeverpakt. In de folie kunnen ze niet meer ontsnappen. Zo bestaat de kans dat het zilver toch aanloopt. Het inpakken moet dus in een schone omgeving plaatsvinden.

Inlichtingen: ICN, Bart Ankersmit
(projectmedewerker Natuurwetenschappelijke Afdeling), telefoon 020-6735162

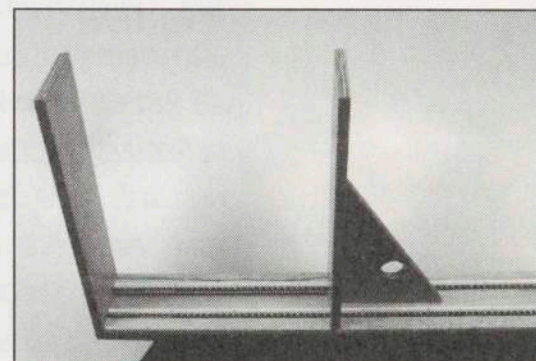
Dit moet u w/meten

Het meten van kleinere museumobjecten met allerlei uitsteeksels kan op veel problemen stuiten. Het meten van de breedte van een theepot, van krullend oor tot tuit waartussen dan een dikke buik zit, of van de hoogte van een schaaf waarvan de greep naar boven toe niet lekker breed uitloopt, maar juist smal is, met duimstok of meetlint is vaak een lastige klus.

In Museumboerderij Oud-Noordwijk heeft een medewerker dit probleem verholpen door zelf een handige schuifmaatconstructie van hout te vervaardigen. Dit meetinstrument is zowel te gebruiken voor het meten van lengte, breedte, hoogte als diameter.

Aangezien diverse mensen hebben gevraagd of zij in het bezit kunnen komen van een dergelijk apparaat, is het nu mogelijk om tegen een geringe vergoeding de constructietekening te verkrijgen.

U kunt hiervoor contact opnemen met Genootschap Oud Noordwijk, telefoon 071-3617884.

Arbeidsduurverkorting

ADV - Allerlei Dingen Veranderen

Sinds 1 januari 1997 moet iedereen met een voltijdbaan bij de overheid 36 uur in plaats van 38 uur werken. Voor het rijk, de provincies en de gemeenten is dit centraal geregeld bij de onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden. De meeste gemeenten hebben de aanbevelingen in het LOGA-akkoord (Landelijk Overleg Gemeentelijke Arbeidsvoorwaarden) voor de periode van 1 april 1995 tot 31 maart 1997 integraal overgenomen. Maar ook in andere CAO's (bijvoorbeeld voor banken, de verzelfstandigde Rijksmusea, KPN, de Nederlandse Spoorwegen en een tiental bouw- en detailhandel-CAO's) wordt uitgegaan van een 36-urige werkweek. De CAO Welzijn (waar veel musea onder vallen) treedt 1 juli in werking.

De vraag van de redactie om over arbeidsduurverkorting te schrijven is een lastige, want de verschillen in uitvoering zijn groot. Ik beperk mij in dit artikel tot een overzicht van de regelgeving bij de gemeente Rotterdam, waar de gemeentelijke musea onder vallen. ADV is niet uitsluitend werktijdverkorting: Allerlei Dingen Veranderen!

Over de auteur

Bram Post is als hoofd Personeel en Organisatie verbonden aan het Historisch Museum, het Maritiem Museum 'Prins Hendrik' en het Centrum Beeldende Kunst te Rotterdam. Daarnaast adviseert hij ad hoc aan enkele niet gemeentelijke musea en stichtingen.

door: Bram Post

Welke arbeidsvoorwaarden gelden voor u?

Niet alle culturele instellingen vallen onder een collectieve arbeidsovereenkomst. Het lijkt aantrekkelijk om aan weinig regels gebonden te zijn, maar het betekent ook dat er steeds gestreden moet worden over belonings- en arbeidsvoorwaarden. Bij het ontbreken van een CAO kan afgesproken worden dat een bestaande CAO voor soortgelijk werk gevolgd zal worden.

Helemaal zonder regels ben je nooit, want er zijn wettelijke kaders waar iedereen zich aan moet houden. Het wettelijk minimumloon geeft aan wat medewerkers vanaf 23 jaar minimaal moeten verdienen. De nieuwe Arbeidstijdenwet geeft de grenzen aan voor het aantal uren dat maximaal per dag in loondienst mag worden gewerkt en het minimale aantal rustpauzes en verder zijn er nog bepalingen over arbeidsrecht in het Burgerlijk Wetboek te vinden. De lengte van de werkweek is echter niet per wet geregeld.

Arbeidsduurverkorting en flexibilisering

De nieuwe arbeidstijdenwet, die op 1 januari 1997 van kracht is geworden, geeft werkgevers en werknemers meer ruimte om de arbeidstijden zelf te regelen. De wet bestaat uit een standaard en een overlegregeling. De standaardregeling is beperkter dan de overlegregeling en geldig als er tussen werkgevers en werknemers niets is afgesproken. Met de nieuwe wet in zicht hebben de bonden bij de CAO-onderhandelingen zwaar ingezet op een 36-urige werkweek en het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen door flexibilisering. Een eenduidige uitkomst is niet te geven. Dit artikel geeft de situatie aan die geldt voor medewerkers in dienst van de gemeente Rotterdam, met de kanttekening dat per dienst nog afwijkende afspraken mogelijk zijn.

Arbeidsduur: verschillende mogelijkheden

Omdat de invulling van de arbeidsduur flexibeler zal zijn dan vroeger, is onderscheid gemaakt in formele en feitelijke arbeidsduur. De formele arbeidsduur is het aantal uren per week volgens de aanstelling van een medewerker. De feitelijke arbeidsduur is de werktijd zoals die voor een bepaalde week is vastgesteld. Dit aantal uren kan gelijk zijn aan de formele arbeidsduur, maar kan daar ook van afwijken als gebruik wordt gemaakt van de zogenaamde bandbreedte. Op dit begrip kom ik later terug bij 'arbeidsduur per week'. Naast het begrip arbeidsduur bestaat het begrip werktijd nog steeds: de werktijd is de periode tussen vastgestelde tijdstippen (de begin- en eindtijd) waarbinnen de arbeid moet worden verricht.

Verder is één van de opvallendste wijzigingen dat niet meer de dag of het dagdeel, maar het uur de reken-eenheid is. Zowel arbeidsduur als vakantie worden in uren uitgedrukt. In de praktijk betekent dit dat nogal wat rekensommetjes gemaakt moeten worden.

Hier volgende de verschillen in arbeidsduur op een rij:

De volledige betrekking

Door de arbeidsduurverkorting (ADV) die per 1 januari 1997 is ingevoerd is de omvang van een volledige betrekking teruggebracht naar 36 uur per week. Uitgaande van een vijfdaagse werkweek betekent dit gemiddeld 7,2 uur per dag, maar 4 x 9 uur of een andere verdeling over de week is ook mogelijk.

De deeltijd betrekking

Voor deeltijders wordt de ADV naar rato toegepast: dit betekent dat de omvang van de deeltijd betrekking wordt teruggebracht tot 36/38 van het aantal uren van de bestaande betrekking.

Bij een deeltijdfunctie zou ook gekozen kunnen worden voor handhaving van de oorspronkelijke arbeidsduur. In dat geval dient het salaris verhoogd te worden (uren aanstelling gedeeld door 36 maal schaalbedrag). Deeltijders kunnen hiervoor een verzoek indienen, maar dit verzoek kan worden afgewezen op grond van budgettaire of organisatorische redenen.

De seniorenarbeidsduur

De arbeidsduur van de bestaande seniorenregeling wordt teruggebracht tot 36/38 van de bestaande afspraken. In de nieuwe regeling kan een ambtenaar van 56 jaar en ouder het verzoek doen 80% te gaan werken voor 90% van de oorspronkelijke bezoldiging. Een ambtenaar van 60 jaar en ouder kan 50% gaan werken voor 95% van de oorspronkelijke bezoldiging.

Arbeidsduur per jaar

Naast de arbeidsduur in uren per week, wordt er voortaan ook gesproken over de arbeidsduur in uren per jaar. Iemand met een volledige betrekking moet elk jaar het vastgestelde aantal uren werken. Tenzij gebruik wordt gemaakt van de spaarmogelijkheid (die onder de kop 'sparen' verderop in dit artikel behandeld wordt) mag een ambtenaar niet meer of minder dan dit aantal uren per jaar werken.

zon- of feestdag valt. Dit zou betekenen dat het fenomeen dat feestdagen gunstig of ongunstig vallen niet meer zou bestaan. Uiteindelijk is echter besloten de arbeidsduur voor ieder kalenderjaar opnieuw vast te stellen. Per jaar wordt dan het werkelijk aantal dagen dat niet op een zaterdag, zon- of feestdag valt geteld. Dit aantal wordt vermenigvuldigd met 7,2 uur. Voor het jaar 1997 levert deze berekening een urenaantal op van 1807 uur (251 werkdagen x 7,2 uur) voor een voltijder. Het aantal uren dat uiteindelijk gewerkt wordt, is verder onder meer afhankelijk van de vakantie en het verlof.

Voor een deeltijder geldt een aantal uren naar rato. Datzelfde geldt voor iemand die in de loop van een kalenderjaar in dienst komt of uit dienst treedt.

Arbeidsduur per dag

Per dag geldt een maximale arbeidsduur van 9 uur. Gedurende één dag per week mag de arbeidsduur 10 uur zijn, als dit noodzakelijk is.

formele arbeidsduur per week	bandbreedte
36 uur (voltijd betrekking)	6 uur
tussen 24 en 36 uur (incl. 24 uur)	6 uur
tussen 12 en 24 uur (incl. 12 uur)	4 uur
< 12 uur	2 uur

Arbeidsduur per week

Bij de arbeidsduur per week wordt een onderscheid gemaakt tussen de formele arbeidsduur en de feitelijke arbeidsduur. De formele arbeidsduur kan afwijken van de feitelijke arbeidsduur. Deze afwijking wordt bandbreedte genoemd.

De bandbreedte is niet onbeperkt. Het aantal uren dat de feitelijke arbeidsduur mag verschillen van de formele arbeidsduur per week, hangt af van de aanstelling. Bij werken in roosterdienst kan dit problemen opleveren.

Het is niet meer vanzelfsprekend dat een medewerker met een aanstelling van bijvoorbeeld 32 uur ook elke week feitelijk 32 uur werkt. Afhankelijk van de wensen van het individu en de eisen vanuit de bedrijfsvoering kan de feitelijke arbeidsduur per week afwijken van de formele arbeidsduur. Voorwaarde is wel dat de feitelijke arbeidsduur per jaar overeenkomt met de maximale arbeidsduur per jaar.

soort betrekking	formele arbeidsduur	arbeidsduur voor 1997
volledig	36 uur	1807 uur (aantal dagen niet op zaterdag, zon- of feestdagen x 7,2)
deeltijd	36/38 x oorspronkelijk urenaantal	naar rato

Er is nagedacht over de optie om bij de berekening van de arbeidsduur per jaar uit te gaan van een gemiddeld aantal werkdagen in een jaar en een gemiddeld aantal feestdagen in een jaar dat niet op een zaterdag,

Belangrijk daarbij is, dat het gaat om vooraf vastgestelde arbeidsduur. We spreken hier niet over overwerk en waak- of wachtdiensten.

Het werken met de bandbreedte kan zowel voor werkgever als werknemer voordelen hebben. Enerzijds kan de werkgever tot een goede afstemming komen tussen het werk-aanbod voor een bepaalde periode

Arbeidsduurverkorting

ADV - Allerlei Dingen Veranderen

en het beschikbare personeel. Als er voor een bepaalde week een hoge werkbelasting verwacht wordt, wordt het personeel meer uren ingezet. Daar staat tegenover dat als er minder werkaanbod is, het personeel ook minder uren aanwezig hoeft te zijn. Anderzijds maakt de bandbreedte het ook voor de werknemer mogelijk om werk- en privé-leven beter op elkaar af te stemmen.

De feitelijke arbeidsduur kan binnen de eisen die de bedrijfsvoering stelt zo veel mogelijk aansluiten bij de wensen van de medewerker.

De flexibilisering heeft ook gevolgen voor de definitie van overwerk. Onder overwerk wordt voortaan verstaan: werkzaamheden door de medewerker in dienstopdracht verricht buiten de feitelijke arbeidsduur per week. Een vergoeding voor overwerk wordt overigens alleen uitbetaald aan medewerkers in salarisschaal één tot tien. Per week geldt een drempel van twee uur waarover geen opslagpercentage wordt vergoed. De twee uren die niet worden vergoed zijn de goedkoopste uren, dus met het laagste toeslagpercentage. Maar overuren die op zaterdag, zondag of op een feestdag zijn verricht tellen niet mee voor de bepaling van twee uur. De drempel wordt ook niet toegepast bij wacht- en waakdiensten.

Roostervrije tijd

De medewerker kan door de bandbreedte roostervrije tijd opbouwen, dat wil zeggen dagen of delen van dagen waarop hij of zij geen arbeid hoeft te verrichten. Hoewel het opbouwen van roostervrije tijd een soort sparen is, moet dit niet verward worden met de opbouw van spaaruren. De uren roostervrije tijd moeten in hetzelfde kalenderjaar worden opgenomen waarin ze zijn opgebouwd. De roostervrije tijd kan niet worden meegenomen naar een volgend kalenderjaar.

Het aantal uren roostervrije tijd dat opgebouwd wordt, hangt af van de duur en het aantal uren dat de feitelijke arbeidsduur de formele arbeidsduur overtreft. Als een medewerker in 1997 het gehele jaar, 52 weken lang, 4 uur per week meer werkt dan de formele arbeidsduur, dan wordt 200,8 uur roostervrije tijd opgebouwd. Is de feitelijke arbeidsduur 1 (het minimum), 2, 3, 4, 5 of 6 (het maximum) uur meer dan de formele arbeidsduur, dan wordt een evenredig aantal uren roostervrije tijd opgebouwd.

Ten minste een maand voor het begin van de week waarin gebruik gemaakt wordt van de bandbreedte moet dit aan de medewerker zijn meegedeeld. Ook moet aangetoond kunnen worden, waarom gebruik gemaakt wordt van de bandbreedte; het moet wel een functie hebben.

Het is mogelijk om roostervrije tijd collectief of individueel in te roosteren. Er kunnen ook regels gesteld worden aan het aantal uren dat per maand of kwartaal kan worden opgenomen. De ondernemingsraad moet hiermee instemmen. Opbouwen van roostervrije tijd heeft geen gevolgen voor het salaris. Het maandsalaris van een medewerker blijft gebaseerd op de formele arbeidsduur.

Als iemand ziek is, blijft de feitelijke arbeidsduur gehandhaafd. De opbouw van roostervrije tijd gaat hierdoor gewoon door. Als iemand roostervrije tijd opneemt en hij wordt ziek, dan vervalt deze tijd.

Sparen

Medewerkers kunnen met de werkgever een spaarcontract afsluiten waarin vastgelegd wordt dat de ADV-uren later opgenomen worden. Het aantal uren dat gespaard mag worden is gebonden aan een maximum. Gemiddeld kan 1/9 van de

arbeidsduur per week gespaard worden. Iemand met een volledige aanstelling mag dus 4 uur per week sparen. In totaal kan een spaarverlofperiode ontstaan van een jaar arbeidsduur waarvan de voor dat jaar geldende vakantie-uren zijn afgetrokken. Een medewerker kan dus nooit langer dan een jaar afwezig zijn, maar er kan wel vaker dan één keer gespaard worden. Spaaruren kunnen in principe niet worden uitbetaald, behalve als iemand niet in staat geweest is om spaaruren om te zetten in een verlofperiode (voor een jaar verlof moet ongeveer 8 jaar gespaard worden).

Ook veranderingen bij vakantie en verlof

Sinds 1 januari wordt het verlof niet meer in dagen maar in uren uitgedrukt. De vakantiedag die men krijgt is geen 8 uur meer maar 7,2 uur. Voor een opgenomen dag wordt geen 8 uur meer afgeschreven maar het aantal uren dat op die dag gewerkt zou moeten worden.

Deze verandering heeft voor veel onduidelijkheid en onbegrip gezorgd. Bij het zien van het saldo op de vakantiekaart lijkt het of er minder op vakantie gegaan kan worden, maar dat is niet zo wanneer je vakantie-uren en ADV-uren gezamenlijk bekijkt.

Aan een voltijder wordt in 1997 200,8 uur ADV toegekend. Dit aantal ontstaat door gedurende 52 weken 4 uur extra te werken. Voor een feestdag die op een weekdag valt wordt 0,8 uur per dag afgetrokken omdat op zo'n dag geen ADV-opbouw plaatsvindt. In 1997 vallen er (in Rotterdam) 9 feestdagen op een weekdag. Geen correctie vindt plaats voor de vakantie-dagen omdat bij de toekenning al uitgegaan is van 7,2 uur. Per jaar verschilt het aantal ADV-uren, maar persoonlijk ben ik voorstander van een gemiddeld aantal uren van 201,4 per jaar.

Door de flexibilisering is er een grote differentiatie ontstaan in de duur van de werkdagen. Bij het opnemen van verlof moet steeds het aantal uren afgeschreven worden dat op de betreffende dag gewerkt zou moeten zijn. Iemand die 9 uur werkt moet 9 uur afschrijven. Hij of zij kan daardoor minder dagen verlof opnemen dan voorheen, maar daar staat tegenover dat voor een week verlof maar vier dagen van 9 uur nodig zijn.

Los van de arbeidsduurvermindering is voor de medewerkers van de gemeente Rotterdam het basis-verlof per 1 januari 1997 met 7,2 uur teruggebracht. Medewerkers die na deze datum zijn aangesteld krijgen twee leeftijdsdagen minder dan voorheen.

Het invoeren van deze veranderingen

De publicaties rond de werktijdverkorting hebben bij veel medewerkers de verwachting gewekt dat zij zelf zouden kunnen beslissen over de wijze van invulling. In sommige bedrijven zijn enquêtes gehouden om te inventariseren wat de wensen van de medewerkers zijn en hierdoor is deze indruk versterkt.

In de praktijk blijkt de vrijheid tegen te vallen omdat het bedrijfsbelang niet uit het oog verloren mag worden. Vier dagen negen uur werken lijkt mooi, maar past dit bij de functie (bijvoorbeeld de werktijden waarop een suppoost aanwezig moet zijn) en is dit door de medewerker vol te houden?

Veel diensten en bedrijven kiezen voor duidelijke afspraken. Het verdient aanbeveling om ADV-dagen voor een half jaar of een jaar vast te leggen om stuwmeren aan vrije tijd te voorkomen. Daarbij dient dan zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de wensen van medewerkers. De combinatie van ver-

plichte dagen en zelf aan te wijzen dagen is natuurlijk ook mogelijk.

Bij de invoering van nieuwe arbeidsduur en arbeidstijden kan het geen kwaad om ook de bestaande situatie nog eens onder de loop te nemen. Kloppen de werktijden nog met de aanstellingsbesluiten? Hoe lang en hoe vaak wordt er gepauzeerd?

De veranderingen lijken moeilijker dan ze zijn. Het is voornamelijk wennen aan nieuwe begrippen en het komt er feitelijk op neer dat iedereen door de arbeidsduurverkortening deeltijder is geworden, waarmee (nieuwe) afspraken gemaakt moeten worden over de werktijden. Vergeet daarbij niet om een (ruime) proefperiode af te spreken, om de uitwerking van de maatregelen in de praktijk te evalueren en desgewenst bij te stellen. Daarbij moet ook gedacht worden aan een evaluatie van de werkzaamheden wanneer herbezetting van de vrije uren niet mogelijk was.

Het bewaren van fotografisch materiaal

Het passief conserveren van fotografisch materiaal is een ingewikkelde zaak.

Zwart/wit materiaal moet gescheiden worden bewaard van kleurafdrukken. Negatieven mogen niet bij afdrukken bewaard worden. Sommig materiaal moet gebufferd en ander materiaal mag absoluut niet gebufferd bewaard worden. Dit artikel neemt u mee door dit doolhof en geeft inzicht en antwoorden op vragen.

Van balkende ezels en de Sahara

Bij het bewaren van fotografisch materiaal wordt vaak een parallel getrokken met het bewaren van papier. Gemakshalve worden de depot(klimaat)condities van papier en fotografie op één lijn gesteld en hoopt men het probleem te hebben ondervangen. Niets is minder waar. Immers: een schilderij wordt ook niet in het textieldepot bewaard omdat de drager uit linnen bestaat. Net zomin nodigt u een textielrestaurator uit om een schilderij te restaureren. In het laatste geval vraagt u de specialist om de restauratie uit te voeren, waarbij deze het gehele object in ogenschouw dient te nemen en met respect voor de oorspronkelijke materiaalkeuze (en andere facetten) zijn werk uitvoert. Bij fotografie is dat niet anders: de restaurator dient uitstekende kennis te hebben van het pakketje chemie dat óf op een laagje papier (de foto) óf op een laagje glas of kunststof is geplakt (het negatief). Gemakshalve is fotografie in twee keer twee groe-

pen te verdelen: opzicht- of doorzichtmateriaal en zwart/wit en kleur. Deze vier groepen kunnen nog verder verdeeld worden, maar voor het bewaren van fotografisch materiaal en in de context van dit artikel beperk ik me tot de hoofdlijnen.

Bij het bewaren van museumvoorwerpen wordt in het algemeen twee richtlijnen aangehouden. Deze hebben betrekking op temperatuur (T) en luchtvochtigheid (V). Deze twee factoren spelen een cruciale rol bij de instandhouding van het voorwerp. Om die reden dienen de temperatuur en vochtigheid zoveel mogelijk onder controle te worden gehouden. Indien dit niet gebeurt, komt het voortbestaan in gevaar.

Bij de meeste afbraakprocessen spelen externe elementen een rol. Warmte en vocht zijn twee belangrijke factoren. Zuurstof is meestal noodzakelijk en zuren kunnen als versneller optreden. Zuur kan op twee manieren bijdragen aan het verouderingsproces: door luchtvervuiling of doordat het afbraakproces zelf zuur produceert.

Veel grondstoffen waaruit een voorwerp is gemaakt, behoren tot de groep 'natuurlijke polymeren': leer, hout, textiel en papier (materialen die groeien). Cellulose komt in al deze materialen voor. Cellulose is echter één van de meest instabiele bouwstenen. Zodra cellulose gaat ontbinden, ontstaat een proces dat onder de naam hydrolyse bekend staat. Bij de afbraak van cellulose worden (azijn-)zuur en water gevormd. Deze twee producten versnellen, samen met de in de lucht aanwezige zuurstof, de afbraakreactie en wanneer er geen maatregelen worden genomen zal het materiaal in steeds sneller tempo verouderen en uiteindelijk verloren gaan.

Ook bij fotografie speelt cellulose een grote rol. Al het negatiefmateri-

aal van kunststof dat vanaf 1890 tot heden (met uitzondering van een beperkt aantal vlakfilms en rolfilms uit de luchtfotografie, breedte 5 inch of meer) werd geproduceerd, bestaat uit cellulose.

De ontdekking van kunststof als drager van fotografische emulsies betekende een revolutie: in één klap waren alle problemen van glasbreuk en het enorme gewicht van glas verdwenen. Bedenk eens welk effect dit had op de reisfotografie: men hoefde niet meer met een hele karavaan (inclusief een rijdende huifkar die als donkere kamer was ingericht) de Himalaya of de Sahara te doorkruisen en klappende zwepen en balkende ezels te gebruiken om de zware last te torsen. De fotograaf kon nu fluitend z'n foto's maken zonder risico van een breuk.

Van breekbaar tot brandgevaarlijk

De oudste soort cellulosedrager is bekend onder de naam celluloid, ook wel nitraatcellulose of nitro-cellulose genoemd. 'Brandgevaarlijk', is de eerste associatie. Ten tweede wordt de naam geassocieerd met de kwetsbare collecties uit het archief van het Nederlands Filmmuseum.

Dit materiaal vormt de drager van negatieven vanaf het begin van deze eeuw tot in de jaren vijftig. 'Film-pack' werd tot in de vijftiger jaren door Kodak geproduceerd en is als één van de laatste van de markt genomen.

Het materiaal werd in 1929 in de Verenigde Staten al verboden nadat in een ziekenhuis in de stad Cleveland een collectie röntgenfoto's vlam had gevat en tientallen patiënten in de brand omkwamen. Daarnaast ontstaat er gas (nitreuze dampen) vanuit nitraatmateriaal dat zeer agressief is voor het op de drager aangebrachte zilver en gelatine. Ventilatie is daarom een absolute voorwaarde.

Over de auteur

Hans de Herder is directeur/conservator van het Nationaal Fotorestauratie Atelier.

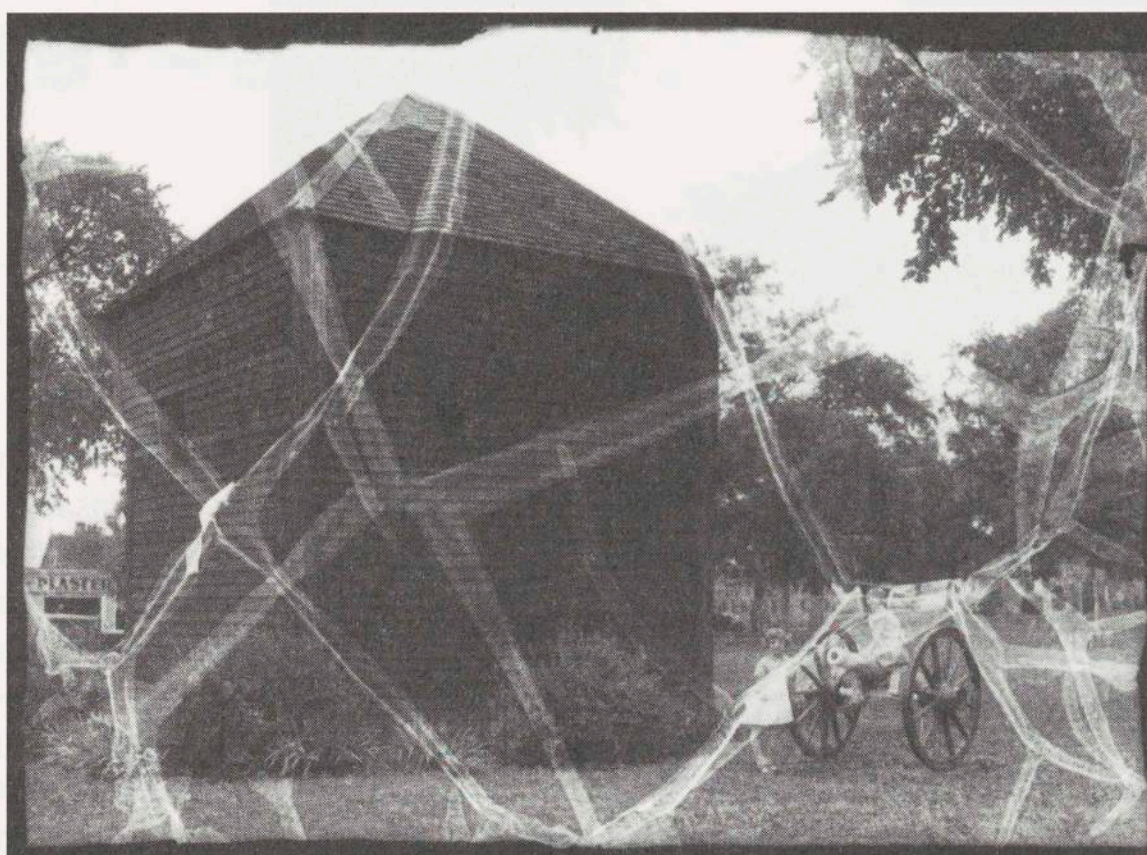
door: Hans de Herder

De industrie kwam snel met een antwoord: di-acetaat werd de vervanger van het brandbare nitraat, en later gevolgd door tri-acetaat. Om aan te geven dat dit materiaal niet brandbaar is staat in de rand van het negatief 'Safety Film'. Wat de industrie niet heeft onderzocht was de houdbaarheid van de drager op de lange termijn. Men heeft mondiaal moeten ervaren dat acetaat slechts beperkt bewaard kan worden. Zonder de benodigde klimaatcontrole verval acetaat. Als gevolg van hydrolyse verschrompelt het negatief en kan het niet meer afgedrukt worden. [foto 1]

Om dit verval tegen te gaan is er maar één remedie: zo koud mogelijk en rond de 35% (relatieve) vochtigheid bewaren. De kou vertraagt de chemische reacties. Het vocht, nodig om de hydrolyse te activeren of in stand te houden, wordt teruggebracht. Beide acties werken als remmer op het verval.

Is iedere koelkast dan een geschikte bewaarplaats? Ja en nee. Een gewone koelkast bevat teveel vocht. Er is dus een 'frost-free' model nodig (een koelkast die zichzelf regelmatig ontdooit en het water buiten de kast afvoert). Daarnaast loopt men het risico van condensatie. Doordat de lucht buiten de koelkast warmer en vochtiger is, slaat het vocht neer op het materiaal dat uit de koelkast is gehaald. Om die reden moet het negatiefmateriaal in luchtdichte dozen bewaard worden. De juiste temperatuur kan daarom alleen maar worden vastgesteld aan de hand van de 'dauwpuntcurve': een diagram waarbij wordt afgelezen wanneer er condensatie ontstaat. Omdat de luchtvochtigheid overall anders is kan er geen ideale temperatuur worden aangegeven, behalve zo koud als de dauwpuntcurve toelaat. Daar heeft u niets aan. Daarom volgt een richtlijn die op basis van gemiddelde temperatuur en luchtvochtigheid is vastgesteld.

Uit het eerste schema blijkt dat de gewenste vochtigheid voor fotografisch materiaal in alle gevallen ongeveer gelijk is: rond de 35%. Wordt het droger dan 30% dan kan de gelatine, het medium dat het zilver of de kleurpigmenten bevat, te sterk uittrekken en daardoor lostrekken van

De foto is aangetast door azijnzuursyndroom. Zodra het acetaat is aangetast krimpt de laag ineen en trekt de emulsie mee, het negatief kan niet meer afgedrukt worden zonder verminking van het beeld.

de drager. Dit komt met name voor bij glas. Bij papier zullen snel barsten ontstaan als gevolg van uitdroging.

De temperatuur blijkt kritischer te zijn: kleur dient veel kouder bewaard te worden dan zwart/wit. Hieruit mag terecht geconcludeerd worden dat zilver vele malen stabie-

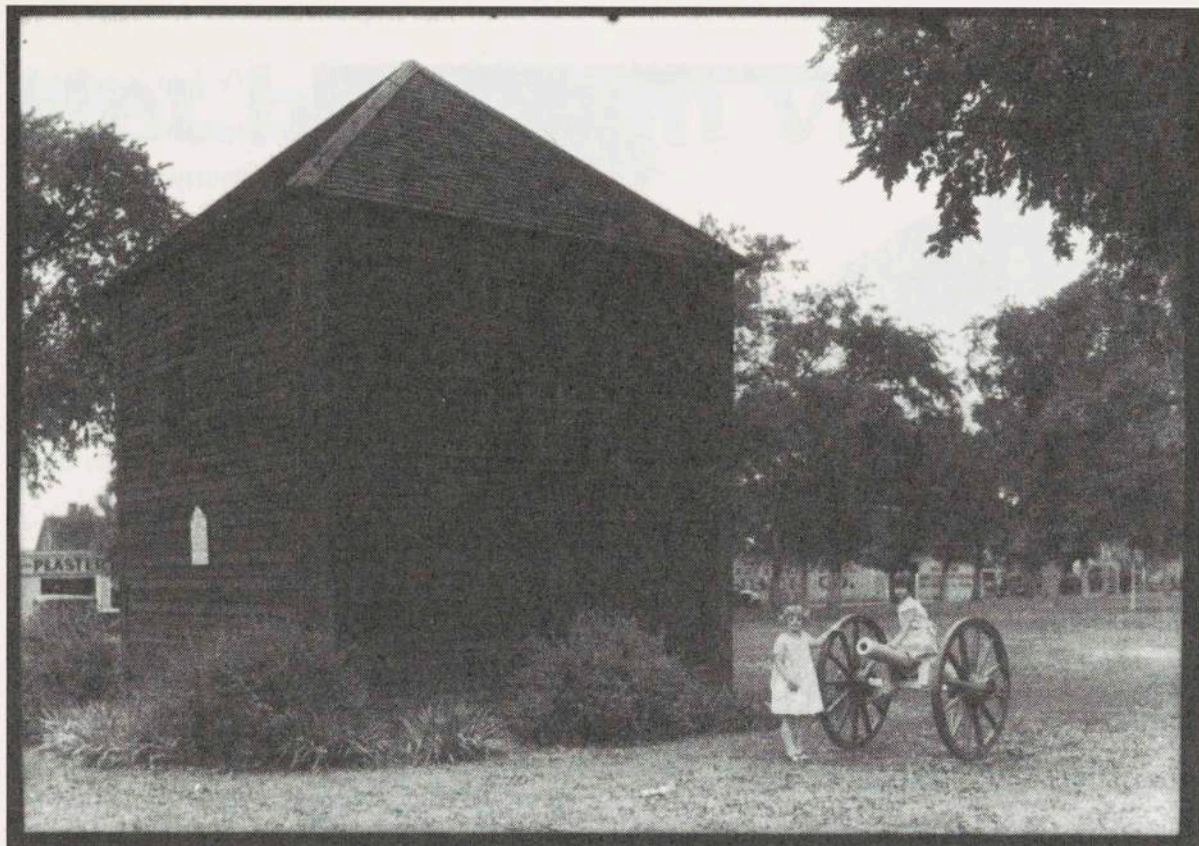
ler is dan kleur. Kleur en zwart/wit dienen dan ook gescheiden bewaard te worden.

Bufferen

Zoals gezegd vormt zuur een bijproduct van hydrolyse. Daarnaast weten we dat de luchtvervuiling een grote bijdrage levert aan het verval

HOE KLIMATISEREN WE ?		
fotografische verzameling	temperatuur in % Celsius	relatieve luchtvochtigheid in %
UNICA: daguerrotypie, ambrotypie, tintypie, pannotypie	rond 17%, marge wordt bepaald door andere materialen, waar onder leer	rond 35%, marge wordt bepaald door andere materialen, waar onder leer
NEGATIEF Z/W: glas, nitraat, di-tri-acetaat en polyester	rond 13%, marge wordt bepaald door dauwpunt curve buiten koeling	rond 35%, nooit droger dan 30%, liever niet vochtiger dan 40%
NEGATIEF KLEUR: alle negatieven en dia's, ecta's, autochromes	rond 3%, marge wordt bepaald door dauwpunt curve buiten koeling	rond 35%, nooit droger dan 30%, liever niet vochtiger dan 40%
AFDRUK Z/W: oude procédés, edeldruk barietpapier, P.E. papier	rond 17%, marge wordt bepaald door andere materialen, waar onder leer	rond 35%, marge wordt mede bepaald door andere materialen
AFDRUK KLEUR: alle kleurafdrukken, collages, polaroid	rond 13%, niet samenvoegen met negatief-materiaal	rond 35%, marge wordt mede bepaald door andere materialen

GEBUFFERD OF NIET GEBUFFERD ?		
fotografische verzameling	gebufferd papier of karton	ongebufferd papier of karton
UNICA		daguerrotypie, ambrotypie, tintypie, pannotypie, etcetera
NEGATIEF Z/W	nitraat negatieven, di-tri- acetaat, polyester	glasplaten, lantaarnplaatjes, autochromeplaten
NEGATIEF KLEUR		alle kleuren negatieven en dia's, ectachromes, etcetera
AFDRUK Z/W	afdrukken op barietpapier afdrukken op P.E. papier	oude procédés, edeldrukken
AFDRUK KLEUR		alle kleurafdrukken, collages, polaroid

De foto na strippen en dupliceren. Door het acetaat en de emulsie van elkaar te scheiden kan het beeld gedupliceerd worden en kan de opname behouden worden.

van ons cultureel erfgoed. In de wereld van papiercollecties heeft men daar mogelijk een oplossing voor gevonden: het bufferen van papier en karton. Gebufferd karton bevat een bepaalde reserve calciumcarbonaat (krijt). Deze reserve is bedoeld om als een spons te werken in een klimaat waar luchtvervuiling of zure gasen effect kunnen hebben op de collectie. Voor sommige fotografische procédés is de krijtreserve echter schadelijk. Bij het verpakken van fotografische materialen is het van belang om een keuze te maken tussen gebufferd of ongebufferd papier en/of karton. Het tweede schema biedt daarvoor een handvat.

Bedenk dat al dit kwetsbare materiaal niet noodzakelijkerwijs zuurvrij verpakt moet worden. Zuurvrij is van belang voor prenten, tekeningen etcetera. De gelatine bij foto's is altijd licht zuur. Daarom mogen foto's niet ontzuurd worden. Een norm die wel van belang is, wordt omschreven in de zogenaamde PAT test. Deze test toont aan dat er geen

schadelijke producten in papier, karton of plastic zitten. Gemakshalve kan worden gesteld dat negentiende-eeuws materiaal over het algemeen niet gebufferd verpakt wordt, terwijl materiaal uit de twintigste eeuw wel gebufferd verpakt moet worden. Of anders verklaard: alles wat is ontwikkeld wel gebufferd verpakken. Bij twijfel altijd kiezen voor ongebufferd materiaal! U kunt de leverancier altijd om een certificaat vragen indien u twijfelt of uw bestelling wel of niet aan de PAT test voldoet. Schroom nooit om het bewijs te vragen.

Verpakken

Bij het verpakken van collecties zijn de manier van raadpleging en de wijze van berging van groot belang. Heeft bezoek toegang tot de collectie of vertoont u beelden via een beeldscherm of fotokopieën, weet u iedere foto te vinden of mag men in boeken of bakken grasduinen? Deze vragen dienen eerst beantwoord te worden voordat een deugdelijke op-

bergsysteem kan worden gekozen. Het Nationaal Fotorestauratie Atelier heeft een uitgebreide sortering van bergingsvoorbeelden en kasten. De meeste producten zijn direct leverbaar. Na een afspraak bent u van harte welkom om een en ander te bespreken en een op maatgesneden advies te krijgen.

Verklarende woordenlijst:

Azijnzuur: stof die vrijkomt bij verval van acetaatnegatieven, herkenbaar aan geur

Cellulose: organische celstof

Doorzicht: materiaal dat zichtbaar is door doorgaand licht: het negatief of de dia.

Emulsie: mengsel van lichtgevoelige chemicaliën die het fotografisch beeld bevat

Fourflap: kruisvormig vel PAT-papier voor berging van glas- negatieven en posities

Himalaya: gebergte in Centraal Azië, geliefd door fotografen in de 19de eeuw

Hydrolyse: afbraakproces van cellulose waarbij zuur vrijkomt

Opzicht: materiaal dat zichtbaar is door opvallend licht. In deze tekst: de foto.

Sahara: woestijngebied in noord afrika, geliefd door fotografen in de 19de eeuw

Copyright tekst en foto's: Nationaal Fotorestauratie Atelier, H.C. de Herder.

HOE VERPAKKEN WE ?

fotografische verzameling	plat in doos (met tussenvel)	ongebufferd papier of karton
UNICA	daguerrotypie, ambrotypie, tintypie, pannotypie, etcetera	
NEGATIEF Z/W		glasplaten, lantaarnplaatjes, autochromeplaten, nitraatnegatieven, di-tri- acetaat, polyester
NEGATIEF KLEUR	ectachromes, etcetera	alle kleuren negatieven
AFDRUK Z/W	oude procédés, edeldrukken, afdrukken op barietpapier,	
AFDRUK KLEUR	afdrukken op P.E. papier alle kleurafdrukken, collages, polaroid	

Thermohygrografenproject

Het zeer geslaagde thermohygrografenproject van het Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM) uit 1991 heeft een vervolg gekregen. Eind november 1996 werd hiervoor het startsein gegeven. Kunst en Cultuur Overijssel (KCO) ontwikkelde, in samenwerking met het Gelders Oudheidkundig Contact (GOC) het vervolgproject. Het project werd wederom mogelijk gemaakt door een bijdrage van 40% in de kosten door de Mondriaan Stichting, Stimuleringsfonds voor beeldende kunst, vormgeving en museale activiteiten. Het doel van het project is musea de mogelijkheid te geven tegen een aantrekkelijke prijs thermohygrografen aan te schaffen. In de praktijk is namelijk gebleken dat musea niet over (voldoende) meetapparatuur beschikken in verband met de relatief hoge prijs hiervan. De thermohygrografen zijn essentieel om de

relatieve vochtigheid en de temperatuur te meten en te registreren. Bij het project in 1991 werden meer apparaten besteld dan maximaal gesubsidieerd konden worden. Hierdoor konden niet alle bestellingen gehonoreerd worden. Het huidige project heeft tot doel dat deze musea alsnog thermohygrografen met subsidie kunnen aanschaffen of hun 'collectie' thermohygrografen tot het gewenste aantal aan te vullen. Door een gezamenlijke bestelling van de apparatuur was een hoge quantumkorting van de leverancier mogelijk. Het minimum aantal apparaten voor deze quantumkorting lag op 50 stuks, een aantal dat ruimschoots gehaald is.

In totaal zijn 190 thermohygrografen door 76 musea uit 9 provincies besteld, een aantal dat boven alle verwachtingen lag. Het maximale aantal thermohygrografen dat ge-

subsidieerd kon worden was 200 stuks.

De apparaten zijn inmiddels aan de musea geleverd. Voor dit project werden twee gebruikersdagen georganiseerd.

In 1991 heeft het Landelijk Contact van Museumconsulenten bij het toenmalige thermohygrografenproject de gebruikershandleiding *Met en is Weten* uitgegeven. Bij iedere bestelde thermohygrograaf ontving men een herdruk van deze publicatie.

De publicatie blijft bestelbaar: *Met en is Weten*/LCM; Tilburg 1997 (3e druk); f 2,50 exclusief verzendkosten. Te bestellen bij uw provinciaal museumconsulent of het secretariaat van het LCM, telefoon 013-5355565

Project fotopreservering

In veel musea is de vraag 'Hoe ga ik het beste om met de fotocollectie?' nog niet beantwoord. In de provincie Noord-Holland start daarom najaar 1997 een pilotproject fotopreservering. Deze pilot levert de gegevens op voor de opzet van een project fotopreservering waarin de fotocollecties van zestien Noord-Hollandse musea passief geconserveerd zullen worden.

In samenwerking met de afdeling opleiding van het Instituut Collectie Nederland wordt onderzocht of een cursus passieve conservering fotocollecties voor behoudsmedewerkers kan worden ontwikkeld.

Mocht u interesse hebben in deelname aan deze cursus of meer informatie wensen, dan kunt u contact opnemen met Dominique Hamerlijnck, provinciaal museum-

consulent Noord-Holland, telefoon 023-5319139.

Boeken en tijdschriften

Handreiking bij het afstoten van museale collecties

De Rijksdienst Beeldende Kunst (nu Instituut Collectie Nederland) heeft in een kleine compact vormgegeven brochure informatie gebundeld over de procedure van het afstoten van collectieonderdelen.

Discussies over dit, tot voor vijf jaar nog volstrekt onbespreekbare, onderwerp worden steeds opener gevoerd. Het boekje zal verder bijdragen tot deze openheid. De brochure begint met argumenten voor en tegen afstoting. Uitgangspunt hierbij is het collectiebeleid waarbij de gehele collectie onder de loep wordt genomen en wordt bekeken of afzonderlijke stukken, dan wel collectieonderdelen, niet meer in het museum thuis horen. Er dient bijvoorbeeld een keuze te worden gemaakt tussen de opvatting dat een bepaald object niet meer in de collectie past of dat de collectie juist wordt gezien als een optelsom -met eigen geschiedenis- van individuele objecten.

Vervolgens wordt ingegaan op de voorwaarden waaronder afstoting moet plaats vinden. Hoe selecteert het museum af te stoten voorwerpen, hoe kan de herkomst van een object bepalend zijn voor de manier van afstoten, mag een voorwerp verkocht worden en hoe mag de opbrengst dan aangewend worden? Dit zijn nog maar enkele vragen die het museum zich moet stellen voordat tot afstoten kan worden overgegaan. Zorgvuldigheid en openheid staan daarbij voorop.

Als wordt overgegaan tot daadwerkelijke afstoting worden de te ondernemen stappen beschreven. Een afstoting moet goed gedocumenteerd zijn. Het eigendom moet worden vastgesteld: is het object bijvoorbeeld een bruikleen? Zijn er beperkende voorwaarden, is bijvoorbeeld bij schenking vastgelegd dat het voorwerp nooit mag worden afgestoten? Verder kunnen overhe-

den bij subsidievoorwaarden vastleggen dat vervreemding niet mag plaatsvinden. De vorm van afstoting moet worden vastgelegd. Kiest het museum voor een bruikleenverstrekking, een schenking, kan er iets met een ander museum geruild worden, gaat men over tot verkoop of in het uiterste geval tot vernietiging? De brochure eindigt met een beknopt literatuurlijstje.

De brochure is gratis aan te vragen bij de ICN, Frank Bergevoet, telefoon 070-3566158

Vocabulary Museumologicum

Dit is de tweede herziene druk van het in 1992 voor het eerst verschenen Vocabulary. In deze woordenlijst zijn de termen in het Nederlands-Engels en Engels-Nederlands weergegeven. De achterin opgenomen lijst van namen is behoorlijk uitgebreid. Bij internationale contacten kunnen nu het Algemeen Rijksarchief, de Wet tot Behoud van Cultuurbezit, het Landelijk Contact van Museumconsulenten en de Stichting Museumjaarkaart correct gespeld worden. Het boekje kan ook van dienst zijn bij het lezen van Engelse vakliteratuur.

In de woordenlijst is daar waar nodig aanvullende informatie gegeven. Als een woord een nadere verklaring over het gebruik daarvan nodig heeft staat dit tussen haakjes vermeld, bijvoorbeeld: aanslag (metaal). Dit geldt ook voor een aanvulling op het gebruik van het woord, bijvoorbeeld: bruikleen (niet teruggevraagd). Als een vertaling uitgebreid kan worden staat dit ook tussen haakjes, bijvoorbeeld: bewegwijzering = marked (circulation) route. Ook alternatieve spellingswijzen of Amerikaans en Brits Engelse woorden zijn aangegeven. Suggesties voor aanvullingen en verbeteringen zijn bij de auteur welkom. Zo blijft het Vocabulary actueel.

Vocabulary Museumologicum: 2500 termen op het gebied van museaal beheer, behoud, beleid en communicatie, Lysbeth Croiset van Uchelen-Brouwer, Primavera Pers, Leiden 1996, ISBN 90-74310-24-9

Te bestellen bij Primavera Pers, Leiden, telefoon 071-5144482

Prijs f 25,-; voor NMV-leden f 20,-; portokosten f 3,20

Archiefbeheer bij verenigingen en stichtingen

In het stripverhaal Kuifje en de Schat van Scharlaken Rackham gooit de woedende kapitein Haddock een dikke portefeuille met papier en een register naar een menigte wegvluchtende stamboomonderzoekers die meenden recht te hebben op de schat. De schat die Kuifje en zijn vriend Haddock zoeken. De tierende zeeman roept onder het gooien: 'En hier zijn jullie archieven, maskeradevrijbuiters'. De zware stukken komen terecht op de hoeden van de detectives en stoethaspels Jansen en Janssen.

Wat kapitein Haddock met de archiefstukken doet is gelukkig in de museumwereld ondenkbaar. Wel is het zo dat de stroom schriftelijke en digitale informatie die een organisatie ontvangt een probleem kan geven wat de archivering betreft.

Het gaat hierbij om de concrete vraag: wat doen we met al die informatie? 'Bewaren natuurlijk', roepen de museumman en -vrouw onmiddellijk. Prima, maar hoe en volgens welk systeem en hoe kan ik weer iets snel terugvinden uit de grote stapels papier? belangrijker nog is de vraag: 'Wat mag weggegooid worden? Het wordt zo vol en onoverzichtelijk'. Naast deze vragen over het opbergen, ordenen en opruimen van papieren archiefbescheiden zorgt het beheer van digitale documenten als gevolg van de stormachtige ontwikkelingen met betrekking tot het gebruik van de computer, fax en modem voor nieuwe problemen.

Het Deelplan beleidsperiode rijksinstellingen in de tweede cultuurplanperiode

Het pas verschenen boek 'Archiefbeheer bij verenigingen en stichtingen' beschrijft de praktijk van het beheer van archieven van verenigingen en stichtingen en draagt oplossingen aan.

De auteurs, E. Pelzers, S.E.M. van Doornmalen en J. Hofman, hebben alle drie jarenlange praktijkervaring met archieven. Ze beschrijven in 'Archiefbeheer bij verenigingen en stichtingen' op heldere wijze hoe

secretarissen hun papieren en digitale documenten op een efficiënte en handige manier kunnen opbergen en terugvinden.

Aan de hand van twee praktijkvoorbeelden kan de lezer zien hoe een ander werkt. Ook door de adressenlijst achterin is het een praktisch en nuttig boek, een aanrader voor elk museum.

Archiefbeheer bij verenigingen en stichtingen/
Pelzers, van Doornmalen en Hofman
Samsom H.D. Tjeenk Willink BV.;
ISBN: 90 6092 985 3;
Prijs: f 43,-, exclusief verzendkosten.

Inzicht in de eigen veiligheidszorg Museum Standaard Audit Veiligheidszorg (MUSAVE)

De afgelopen jaren hebben zich, op het terrein van de veiligheidszorg, verschillende geruchtmakende incidenten voorgedaan in musea.

In het Rembrandthuis vond tot tweemaal toe een diefstal plaats en bij het Kröller Müller Museum werd een glazen pui geramd.

Onlangs nog werd het Frans Halsmuseum twee keer, kort achter elkaar, geconfronteerd met diefstal uit de recent vernieuwde vaste opstelling en in het Nederlands Openluchtmuseum brandde een historische boerderij af. De getroffen musea namen achteraf nog strengere veiligheidsmaatregelen. Maar waar het in het algemeen in musea aan schort is beleidsmatige en organisatorische aandacht voor veiligheidszorg.

Integrale aanpak van veiligheidszorg

Op dit moment blijken de meeste musea, helaas nog, in de zogenoem-

de 'bewakersfase' te verkeren: de aandacht voor beveiliging blijft grotendeels beperkt tot het installeren van technische beveiligingsmiddelen en het aanstellen van beveiligingsfunctionarissen, die 'het verder maar moeten regelen'. Veiligheidszorg wordt als een apart vakgebied beschouwd dat los van andere bedrijfsonderdelen functioneert. De noodzaak voor een meer integrale benadering van veiligheidszorg van musea neemt echter toe. Enerzijds omdat werkgevers, sinds de invoering van de nieuwe Arbo-wet, wettelijk verplicht zijn om minimaal een deel van de onveiligheid (seksuele intimidatie, agressie en geweld op de werkplek) integraal aan te pakken; anderzijds omdat het bewustzijn groeit dat onveiligheid veel schade en persoonlijk leed veroorzaakt. Het dichten van de kloof tussen het bestaande en gewenste beveiligingsniveau is niet eenvoudig. Om te beginnen moet voor het structureel verbeteren van veiligheidszorg een draagvlak bij het management zijn. Verder zijn de nood-

zakelijke kennis en instrumenten nodig om stapsgewijs een integrale veiligheidszorg te ontwikkelen.

Praktische kwaliteitstoets

De Nederlandse Museumvereniging (NMV) heeft daarom in opdracht van de ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een nieuw hulpmiddel ontwikkeld om de veiligheidszorg in musea te toetsen en te inventariseren waar risico's aanwezig zijn. De Museum Standaard Audit voor Veiligheidszorg, MUSAVE, is een computerprogramma waarbij musea zelf inzicht kunnen krijgen in hun eigen veiligheidszorg.

In de 'Vragenlijst Module' kan aan de hand van een checklist van ongeveer 600 onderling verbonden vragen een museummanager of -medewerker zelf nagaan hoe het met de veiligheidszorg is gesteld op alle onderdelen en welke risico's genomen worden. De checklist laat zien hoe gevoelig het gebouw, de collectie en personen zijn voor criminaliteit, brand en andere calamiteiten. Met

door: Carla van
Buuren

Inzicht in de eigen veiligheidszorg Museum Standaard Audit Veiligheidszorg (MUSAVE)

de 'Rapportage Module' kunt u de rapporten uitprinten en zien hoe risico's kunnen worden beperkt.

Evenwicht en samenhang in preventie

De achterliggende gedachte bij de methode is dat visie en beleid van groot belang zijn, gevolgd door de verankering van veiligheidszorg in de organisatie van het museum waarna er een cultuur moet ontstaan die medewerkers continu alert houdt. De voorzieningen zijn het sluitstuk: alle mooie elektronische en bouwkundige voorzieningen helpen minder naarmate de bovenste drie elementen ontbreken. Een stevige deur met een slordig sleutelbeheer helpt niet. Brandblussers waarmee niet regelmatig geoefend wordt functioneren niet en een hele reeks videoschermen waar slechts bij uitzondering naar gekeken wordt, voldoen al evenmin.

MUSAVE en Handboek Veiligheidszorg Musea

Het programma wordt de Nederlandse musea ter beschikking gesteld voor een zeer laag bedrag: f 50,- voor leden van de Nederlandse Museumvereniging; f 150,- voor niet-ledenmusea en f 950,- voor niet-museale instellingen. Dat bedrag is bewust laag gehouden om op die manier zoveel mogelijk musea de veiligheidsaudit te laten uitvoeren en zodoende de veiligheidszorg in Nederlandse musea op een hoger plan te brengen. Naast de drie diskettes krijgt u het Handboek Veiligheidszorg Musea. Hierin wordt inzicht gegeven in de verschillende ontwikkelingsstadia van veiligheids-

zorg en het belang van een systematische aanpak; het koppelen van veiligheidszorg aan de kwaliteits- en arbo-zorg; wat en voor wie is MUSAVE ontwikkeld, wat kan men met MUSAVE doen en welke zijn de toetsingsnormen; hoe ontwikkel je stapsgewijs integrale veiligheidszorg in het museum; een bedieningshandleiding met instructies voor het SET-UP programma, de Vragenlijst Module en de Rapportage Module. Het programma is opgebouwd uit segmenten, waarop na invulling van de vragen een score wordt weergegeven, van de afzonderlijke delen, en tenslotte van het geheel. Ieder museum krijgt zo rapportcijfers en kan vervolgens zien waarop die gebaseerd zijn.

Hulpmiddel bij risicomanagement

MUSAVE is getest in kleine en grote musea. Opvallend was dat musea die dachten hun zaken goed geregeld te hebben toch nog vele tekortkomingen bleken te vertonen, vooral op het gebied van beleid, organisatie en cultuur. Hoewel de geteste grote musea allemaal een ruime voldoende scoorden, waren er op onderdelen tekortkomingen. De geteste musea waren zonder uitzondering verrast door de uitslagen en gaven te kennen dat het programma een belangrijk hulpmiddel was bij het anders en opnieuw nadenken over veiligheidszorg. De directeur van een klein museum meldde dat MUSAVE hem de gelegenheid bood zijn bestuur er van te overtuigen dat een aanzienlijke beperking van risico's kon worden verkregen door maatregelen die in principe niet veel geld hoeven te kosten.

co's' uitgereikt aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, Mr. Kohnstamm. Hij wees op het belang dat het topmanagement betrokken is bij de veiligheidszorg. Zij moeten veiligheidszorg erkennen als integraal onderdeel van hun kerntaken. Zonder hun goedkeuring en medewerking kan veiligheid nooit effectief worden.

Musave draait onder Windows (3.1 of hoger) en de computer dient te beschikken over minstens 8Mb RAM-geheugen en minstens 14Mb vrije ruimte op de harde schijf.

Voor meer informatie en bestellingen van MUSAVE kunt u contact opnemen met het bureau van de NMV, telefoon 020-6701100.

Over de auteur

Carla van Buuren was project-medewerkster Veiligheidszorg bij de Nederlandse Museumvereniging.

Veiligheidszorg cultureel erfgoed is een kerntaak

Het eerste exemplaar van MUSAVE is onder grote belangstelling op 13 maart in het MECC ter gelegenheid van het 'Symposium Inzicht in Risi-

Het Deltaplan voor niet-rijksinstellingen in de tweede cultuurplanperiode

Het Deltaplan-budget wordt tot en met het jaar 2000 snel verminderd.

Om met dit verminderend budget om te gaan is de Mondriaan Stichting genoodzaakt beperkende maatregelen in te voeren. Hiertoe hebben zij inmiddels een nieuwe regeling voor de ondersteuning van museale behoudsactiviteiten ontwikkeld.

Deze nieuwe regeling is in het voorjaar goedgekeurd door de Staatssecretaris van Cultuur en is in de Staatscourant gepubliceerd.

Na 2000 zal het Deltaplan niet meer bestaan. Tot einde 1996 bedroeg het budget voor de niet-rijksmuseale instellingen een kleine f 6 miljoen per jaar. Vanaf begin 1997 zal dit budget als volgt beschikbaar worden gesteld: f 4,2 miljoen in 1997, f 3 miljoen in 1998 en voor 1999 en 2000 geldt een jaarbudget van f 1,1 miljoen.

Veranderingen

De nieuwe behoudsregeling wijkt op een aantal punten aanzienlijk af van de in de vorige cultuurplanperiode toegepaste regeling. Waar in de vorige regeling de voorkeur uitging naar collectiegerichte plannen boven objectgerichte, en passieve conservering boven actieve, zal in de komende jaren meer aandacht worden besteed aan actieve conservering van de cultuurhistorisch belangrijk-

ste bovenlaag van het Nederlands erfgoed in museaal bezit. Dit om verschillende redenen. Met een verminderd budget wil de Mondriaan Stichting zich op de toplaag concentreren. Actieve conservering ondersteunt de Mondriaan Stichting vanaf nu alleen voor de A-categorie, passieve conservering alleen voor de B-categorie. Zij hebben voor een objectsgewijze benadering gekozen omdat de cultuurhistorische waarde veel nauwkeuriger vastgesteld kan worden voor objecten dan voor collecties. Wanneer wij de actieve conservering van A-objecten ondersteunen kan de absolute toplaag alle aandacht krijgen. Daarnaast is in de afgelopen periode, met alle nadruk op passieve conservering, de actieve conservering enigszins op de achtergrond geraakt. De aandachtsverlegging van passieve naar actieve conservering heeft echter ook te maken met een verminderd budget: de actieve conservering van het enkele object vergt over het algemeen een kleinere financiële inspanning dan de passieve conservering van hele collecties.

Verval verruimingsmaatregel

Een tweede belangrijk verschil met de vorige regeling is dat de Mondriaan Stichting genoodzaakt was de zogenaamde 'verruimingsmaatregel' (de investeringen in klimaatbeheersing die mee kunnen tellen in de eigen bijdrage van 60%) te laten vervallen. Onderzoek heeft uitgewezen dat ongeveer een derde van ons budget met de 'verruiming' gemoeid was. Gezien het afnemend budget zal de Mondriaan Stichting dit deel besteden aan de behoudsprojecten zelf.

Een tweede maatregel van formele aard is het instellen van zowel een minimum aan de projectkosten van in behandeling te nemen projecten, als een maximum aan het bedrag van de ondersteuning. De Mondri-

aan Stichting zal geen behoudsprojecten meer in behandeling nemen waarvan de projectkosten die voor ondersteuning in aanmerking komen minder dan f 15.000,— bedragen. Reden is dat de behandeling van een aanvraag ook geld kost, ongeacht de ordegrrootte van het ondersteuningsbedrag. Met deze maatregel streven wij een doelmatiger inzet van middelen na. Het bedrag van de ondersteuning per project zal aan een maximum worden gebonden, die gelijke tred houdt met de afname van het budget: f 500.000,— in 1997, f 350.000,— in 1998 en voor 1999 en 2000 een maximale ondersteuning van f 100.000,—.

Andere wijzigingen

Dit zijn de belangrijkste wijzigingen. In de nieuwe regeling is bovendien de mogelijkheid opgenomen dat de Mondriaan Stichting in verband met het verminderend budget, in de toekomst kan besluiten om nog alleen musea te ondersteunen. Daarnaast is een aantal kleine beperkingen doorgevoerd. Zij zullen de conservering van aanwinsten niet meer ondersteunen, noch de conservering van kunstwerken jonger dan 15 jaar. Dit omdat het Deltaplan bedoeld was om de toen bestaande achterstanden in behoud weg te werken. Bij aanwinsten en jonge kunstwerken dient een museum zich reeds bij verwerving rekenschap te geven van de kosten van het behoud ervan. Voorts moet een behoudsproject uiterlijk zes maanden na toekenning starten. Tot slot zal de Mondriaan Stichting op de naleving van de formele voorwaarden streng toezien: aan de aanvraag moet een collectieplan ten grondslag liggen, de basisregistratie en bewaaromstandigheden moeten (eventueel na afloop van het project) in orde zijn, de financiële dekking moet rond zijn en de te behandelen objecten of collecties moeten openbaar toegankelijk zijn.

Over de auteur

Coby Reitsma is projectmedewerker bij de Mondriaan Stichting en is onder andere belast met de uitvoering van het Deltaplan voor het Cultuurbehoud voor niet-Rijksinstellingen.

door: Coby Reitsma

De projecten worden beoordeeld, en bij een eventueel budgettekort geselecteerd volgens de volgende criteria:

- . de cultuurhistorische waarde voor de Collectie Nederland;
- . de kwaliteit van het collectieplan en het behoudsbeleid, waarbij een calamiteitenplan tot aanbeveling strekt;
- . de mate van urgentie van behandeling;
- . het gebruik dat de instelling maakt van de betrokken collecties of voorwerpen;
- . de toegankelijkheid voor het publiek;
- . het belang en de rijkwijdte van het project.

Kleinere musea

Voor de wat kleinere museale instellingen kan de nieuwe regeling nadelige gevolgen hebben. Ten eerste is daar de conditie dat een behoudsproject minstens f 15.000,— in totaal moet kosten, terwijl een kleine instelling een project met een dergelijke omvang vaak niet nodig heeft of dit om andere, veelal financiële, redenen niet zal entameren. Dit probleem delen de kleine instellingen met de kerken. De Stichting Kerkelijk Kunstbezit (SKKN) pakt dit positief op: men onderzoekt de mogelijkheid van samenwerking per regio of bisdom. Dit kan betekenen dat de Mondriaan Stichting een aanvraag zal bereiken voor de conservering van kunstbezit van een aantal kerken, in overleg met de SKKN geselecteerd naar cultuurhistorisch belang en urgentie van behandeling. Binnen de kaders van het Deltaplan heeft het LCM een lange traditie opgebouwd van samenwerkingsprojecten, met name op het gebied van passieve conservering. Wij denken hierbij aan de landelijke projecten zoals de thermohygrografen, de be- en ontvochtigers en de dozen. Zij hebben echter ook provinciale acties kunnen ondersteunen: het Goois papierproject,

diverse vlaggen en vaandelprojecten, de preservering van de schilderijen in Noord-Holland enzovoort. Onder de oude regeling konden zij passieve conservering ondersteunen voor zowel A-, B- als C-collecties, waardoor het niet nodig was te selecteren naar cultuurhistorische waarde. Met de nieuwe regeling is dit veranderd. Ook voor passieve conservering zijn de voorwaarden naar cultuurhistorische waarde omhoog gebracht, namelijk dat de Mondriaan Stichting passieve conservering allen voor A- en B-collecties kan ondersteunen. Met deze voorwaarde kunnen zowel de kleine instellingen individueel, als de grote samenwerkingsprojecten in de problemen komen. De Mondriaan Stichting is zich bewust van de uitwerking die de nieuwe regeling kan hebben. Ten tijde van dit bericht heeft overleg plaatsgevonden met de museumconsulenten om een beeld te krijgen van de samenwerkingsprojecten die 'op stapel' staan. Aan de adviescommissie Behoud zal deze inventarisatie voorgelegd worden om te bezien welke mogelijkheden er binnen de huidige regeling zijn om het werk van de consulenten op behoudsgebied ook in de gereduceerde situatie te ondersteunen. Bij het verschijnen van dit artikel zal daar meer duidelijkheid over zijn.

Dit laat onverlet dat wij in de komende jaren een aantal instellingen zullen moeten teleurstellen. De Mondriaan Stichting heeft er in het afgelopen jaar er alles aan gedaan om het Deltaplan-budget in de tweede Cultuurplanperiode veilig te stellen. De staatssecretaris heeft echter anders besloten. De Mondriaan Stichting zal zich in deze cultuurplanperiode beijveren om de beschikbare middelen zo goed mogelijk te besteden met de beperkingen die er zijn. De Mondriaan Stichting hoopt op uw begrip voor de moeilijke taak waar zij in de toekomst voor gesteld staat.

Categorie A

- Voorwerpen refereren aan belangrijke personen en gebeurtenissen in de Nederlandse geschiedenis (ze vertegenwoordigen een Symboolwaarde)
- Ze tonen een belangrijke fase in de ontwikkeling van de kunst, cultuur of wetenschap (ze hebben een Schakelfunctie)
- Er valt, wanneer er geen of nagenoeg geen andere gelijksoortige voorwerpen of deelcollecties zijn, belangrijke informatie aan af te lezen (ze bezitten een IJkwaarde)

Duidelijk mag zijn dat bij zo'n afweging alles wat van waarde is voor een bepaalde regio niet automatisch onder A hoeft te vallen. Het landelijk niveau (wat is er verder nog aan dergelijke voorwerpen of deelcollecties in de Collectie Nederland?) blijft doorslaggevend.

Categorie B

- Voorwerpen bezitten binnen de betreffende collectie een bijzondere waarde, die het best kan worden aangeduid met 'attractie- of presentatiewaarde'
- Ze bezitten vanwege hun herkomst een bijzondere en verplichtende waarde (Genealogische waarde)
- Ze vormen onderdeel van een geheel dat als zodanig een bijzondere waarde bezit (Ensemblewaarde)
- Er zijn belangrijke gegevens aan af te lezen, die niet zijn vervat onder de categorie A (Documentatiewaarde).

Ook hier blijft het landelijk niveau van afweging doorslaggevend.

Categorie C

- Voorwerpen die vallen niet onder de categorieën A of B maar wel onder de doelstellingen van het betreffende museum.

Categorie D

Onder categorie D vallen alle collectieonderdelen die na bovenstaande afweging overblijven.

Bron: Categorie-indeling criteria Deltaplan in beeld - Nieuwsbrief Deltaplan Cultuurbehoud, 5, 1993 - Ministerie van WVC

Privatisering Ziektewet

De ingrijpende consequenties

De Ziektewet vanaf 1 maart 1996

Voor vele musea heeft de privatisering van de Ziektewet ingrijpende consequenties.

En hoewel de invoering al op 1 maart 1996 van kracht is geworden, blijkt dat het omgaan met de nieuwe regelgeving in de praktijk nog vele vragen oproept. Zeker omdat bestuurders, directie en management regelmatig voor beslissingen komen te staan die een aanzienlijke impact kunnen hebben op de bedrijfsvoering. Veelal met structurele gevolgen.

Ook in administratief/organisatorisch opzicht is nogal wat gewijzigd. Bijvoorbeeld over de procedures en administratieve verplichtingen. Alertheid is dan ook gewenst.

Vandaar dat in dit artikel uitgebreid wordt ingegaan op alle ins en outs van deze wijziging in ons sociale zekerheidsstelsel.

Wet uitbreiding loondoorbetalingsplicht bij ziekte (WULBZ): steeds langer doorbetalen bij ziekte

Deze wet heeft betrekking op de privatisering van (grote delen van de) Ziektewet (ZW) en is in werking getreden op 1 maart 1996.

De wet borduurt verder op de al eerder ingeslagen weg om het risico van ziekte neer te leggen op de plaats waar het meeste invloed kan worden uitgeoefend. Naar de mening van het kabinet is dit bij de werkgevers en werknemers.

Over de auteur

Van Spaendonck Accounting en Advies (VSA+A) in Tilburg is een professioneel administratie- en adviesbureau dat zich specifiek richt op de non-profitsector in Nederland.

door:

Van Spaendonck
Accounting en Advies

Werkgevers, dus ook musea, moeten zich immers realiseren dat hun wijze van bedrijfsvoering sociale kosten met zich meebrengt. Van hen mag dan ook verwacht worden dat zij er alles aan doen om deze kosten te beperken. Aan de andere kant moeten werknemers zich zodanig gedragen, dat zij zo min mogelijk beroep hoeven te doen op de sociale voorzieningen.

Wijzigingen in het Burgerlijk Wetboek

Om deze doelstellingen bij werkgevers en werknemers te bereiken, is de loonbetalingsverplichting uitgebreid van 6 tot 52 weken (artikel 1638c van het Burgerlijk Wetboek). Deze verplichting geldt voor alle werknemers die een arbeidsovereenkomst hebben in het kader van artikel 1637a BW. Een uitzondering is gemaakt voor huishoudelijk personeel, dat minder dan 3 dagen per week arbeid verricht in de huishouding van de werkgever.

Wanneer is iemand ziek? Het begrip ziekte

De loonbetalingsverplichting geldt alleen als er sprake is van ziekte. Dit is als de werknemer niet in staat is de bedongen arbeid te verrichten (civielrechtelijke begrip van ziekte). Afwijking van de loondoorbetalingsverplichting is, met uitzondering van de eerste twee dagen van de ziekte, niet mogelijk. Ook niet bij CAO of reglement.

Net als in de Ziektewet worden perioden van ziekte die elkaar opvolgen met een onderbreking van minder dan 4 weken, voor de loondoorbetalingsverplichting samengeteld.

Er zijn drie gevallen waarin de werkgever loonbetaling kan weigeren:

- wanneer de werknemer zijn ziekte opzettelijk heeft veroorzaakt, of als de ziekte het gevolg is van een gebrek, waarover de werknemer zijn werkgever bij aanvang van

zijn dienstverband opzettelijk onjuist heeft voorgelicht. Het gaat dan om een gebrek voor uitoefening van de functie;

- wanneer de werknemer zijn genezing belemmert of vertraagt;
- als de werknemer passende arbeid die door de werkgever wordt aangeboden, niet verricht. Dit geldt ook als de werknemer weigert passende arbeid te aanvaarden bij en andere werkgever. Voor dit laatste moet wel toestemming worden verkregen van de bedrijfsvereniging.

De weigering tot loonbetaling vervalt op het tijdstip waarop de werknemer alsnog de passende arbeid gaat verrichten. Wanneer het verrichten van passende arbeid bijdraagt aan het genezingsproces, maar de werknemer de betreffende arbeid weigert en daarmee het genezingsproces vertraagt, dan heeft de werknemer voor de periode van vertraging geen recht op doorbetaling van loon.

Controle- en reïntegratiemaatregelen, de voorschriften

De werkgever kan tegenwoordig controlevoorschriften vaststellen. Bij overtreding hiervan kan de werkgever de loondoorbetaling opschorten. Het recht op loon eindigt daarmee niet. De werkgever zal alsnog moeten betalen als (achteraf) blijkt dat de werknemer ziek is. Maar er is dan geen verpagingsrente of wettelijke verhoging verschuldigd (ex artikel 1638q BW).

Aan de controlevoorschriften worden geen specifieke eisen gesteld. Daarom kunnen de voorschriften zowel algemeen als voor een individueel geval zijn. Maar het is wel verstandig om de hoofdlijnen voor het ziekmelden en de controle schriftelijk vast te leggen. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden kunnen aanvullende voorschriften worden gegeven.

Hoewel er voor de inhoud van de controlevoorschriften geen bijzondere

Privatisering Ziektewet

De ingrijpende consequenties

voorschriften zijn, worden er wel grenzen gesteld. Zo moeten de voorschriften erop gericht zijn om de werkgever alle benodigde inlichtingen te geven. Het gaat dan om informatie die nodig is om vast te stellen of, en zo ja in hoeverre, de werknemer aanspraak heeft op loondoorbetaling. De voorschriften van de werkgever moeten de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de werknemer zoveel mogelijk waarborgen. De werknemer hoeft aan zijn werkgever bijvoorbeeld niet te vertellen aan welke ziekte hij lijdt.

Het ligt voor de hand dat de werknemer trapsgewijs inlichtingen verstrekt. Bepaalde informatie verstrekt de werknemer aan de werkgever; andere gegevens gaan naar de arbo-dienst. De arbo-dienst geeft deze inlichtingen niet rechtstreeks door aan de werkgever, maar vat ze samen in een oordeel over de ongeschiktheid tot werken.

Beslechting van geschillen ofwel: hoe lossen we het conflict op?

Met de regeling moet voor werkgever en werknemer zo spoedig mogelijk duidelijk zijn of er bij ziekte aanspraak op loon bestaat. Wanneer zich daarover een meningsverschil voordoet, moet de oorzaak van de onenigheid duidelijk worden.

Als een werkgever vermoedt dat de werknemer ten onrechte aanspraak maakt op loon, moet hij dit binnen redelijke termijn aan de werknemer meedelen. Ook moet de werkgever de reden voor zijn twijfel bekendmaken. Als de werkgever dit nalaat, dan verliest hij zijn recht op een procedure waarin hij zich erop kan beroepen dat de werknemer geen recht heeft op loon.

Indien de werknemer het niet eens is met de beslissing van de werkgever om geen loon te betalen, moet hij zich tot de civiele rechter

wenden. En niet meer zoals voorheen bij de administratieve rechter. Bij een geschil over arbeidsongeschiktheid moet de werknemer een verklaring van een deskundige hebben.

In deze deskundigenverklaring kan niet worden volstaan met de aantekening dat de werknemer ziek is. De verklaring moet inhouden dat de werknemer door de ziekte niet in staat is om de bedongen arbeid te verrichten. Bij gedeeltelijke ongeschiktheid of geschiktheid voor passende arbeid, moet de verklaring ook de beperkingen bevatten. Mededelingen over de aard van de ziekte zijn niet nodig. Deze kunnen immers ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van de werknemer.

Het eerste oordeel over de eventuele arbeidsongeschiktheid wordt in eerste instantie gegeven door een arts. Als het gaat om het soort arbeid dat de werknemer nog kan verrichten, is ook een arbeidskundige

expertise nodig.

De deskundige moet zijn oordeel onpartijdig verrichten. Wel zal hij inlichtingen kunnen inwinnen bij de behandelende sector. De deskundige kan door de rechter worden gehoord of tijdens het geding rijzende vragen moeten beantwoorden. De deskundigenprocedure wordt neergelegd bij de bedrijfsverenigingen.

Categorieën die nog aanspraak kunnen maken op ziekgeld, Wie mag een beroep doen?

Een aantal categorieën verzekerden kan nog een beroep doen op de Ziektewet. Dit zijn o.a.:

- . werknemers, die niet werkzaam zijn in een dienstbetrekking maar wel in een verzekeringsplichtige arbeidsverhouding zoals thuiswerkers, artiesten, uitzendkrachten;
- . werknemers waarbij het dienstverband tijdens ziekte eindigt, bijv. op het einde van een tijdelijk

- dienstverband of op het einde van de opzeggingstermijn;
- werknemers die aanspraak hebben op een uitkering wegens zwangerschap of bevalling;
- gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers voor alle ziektegevallen die zijn ontstaan binnen een periode van 3 jaar na de datum van indiensttreding. Deze bepaling is voortaan ook van toepassing op personen die in de twee jaar voorafgaande aan het begin van het dienstverband de wachttijd van 52 weken voor de AAW/WAO hebben vervuld;
- werknemers die wegens orgaan-donatie ongeschikt zijn tot het verrichten van arbeid.

Voor de eerste categorie geldt een wachttijd van 2 dagen, te rekenen vanaf de eerste dag van de ziekte. De uitkering bedraagt in principe 70% van het dagloon. Voor ziektegevallen die hun oorzaak vinden in zwangerschap en bevalling wordt 100% uitgekeerd.

Voor de een-na-laatste categorie kan de uitkering meer bedragen dan 70%, afhankelijk van de mate waaraan de werkgever op grond van de arbeidsovereenkomst is gehouden meer te betalen dan die 70%.

Ziekmeldingsverplichting, wanneer moet iemand ziek worden gemeld?

Bij de nieuwe ziekmeldingsverplichting wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën:

- personen voor wie de werkgever verplicht is om het loon door te betalen;
- personen die in het kader van de nieuwe wet nog aanspraak kunnen maken op ziekengeld.

Voor de eerste categorie geldt, dat de werkgever verplicht is om aangifte te doen bij de bedrijfsvereniging zodra het ziektegeval 13 weken heeft geduurd. Perioden van ziekte die elkaar opvolgen met een onderbreking van minder dan 4 weken, worden hierbij samengeteld. Voor elke dag dat de werkgever te laat is met de ziekmelding, wordt de loonbetalingsperiode van 52 weken met een dag verlengd. De ziekmelding door de werkgever moet vergezeld worden van een reïntegratieplan.

Als dit plan te laat wordt ingeleverd, wordt door de bedrijfsvereniging een boete opgelegd van f 1.000,-. Weigert de werkgever mee te werken aan de opstelling of uitvoering van een reïntegratieplan, dan wordt een boete opgelegd van f 10.000,-. Bovendien stelt de bedrijfsvereniging dan een dergelijk plan op en worden de kosten daarvan in rekening gebracht bij de werkgever. Overigens kan de arbo-dienst de werkgever behulpzaam zijn bij de opstelling van een reïntegratieplan.

Herstelmelding van voorgenoemde ziektegevallen moet uiterlijk op de tweede dag na het herstel plaatsvinden; wederom bij de bedrijfsvereniging. Bij overtreding van dit voorschrift moet de werkgever aan de bedrijfsvereniging een boete te betalen van f 1.000,-. Voor werknemers van wie het dienstverband tijdens de ziekte eindigt, moet de ziekmelding plaatsvinden op de laatste werkdag.

Voor de tweede categorie, de werknemers die ten aanzien van de bedrijfsvereniging nog aanspraak kunnen maken op ziekengeld, blijven de oude bepalingen van toepassing. Dit betekent: ziekmelding door de werknemer uiterlijk op de tweede dag, ziekmelding door de werkgever bij de bedrijfsvereniging uiterlijk op de derde dag en herstelmelding uiterlijk op de tweede dag.

De praktijk

In de praktijk is de overgang van het publieke naar het private verzekeringsstelsel niet zo soepel verlopen. Weliswaar heeft ruim 60% van de werkgevers een verzekeringsovereenkomst gesloten, maar de administratieve organisatie van de meeste verzekeringsmaatschappijen was nog niet ingesteld op een massale verwerking van het nieuwe product. Daarnaast blijven er veel problemen bestaan ten aanzien van de verzekering van flexibele arbeidskrachten; met name oproepkrachten. Meestal denkt de werkgever dat oproepkrachten bij ziekte een uitkering kunnen claimen bij de bedrijfsvereniging. In veel gevallen komt men dan van een koude kermis thuis. Bij de beoordeling voor het recht op uitkering gaat de bedrijfsvereniging namelijk uit van de feitelijke situatie. Als blijkt dat er een

zekere continuïteit van de arbeidsverhouding bestaat, dan is de bedrijfsvereniging al snel geneigd om een verzoek tot uitkering af te wijzen. Dit is ook het geval wanneer er in een schriftelijk en actueel contract geen expliciete einddatum van de overeenkomst is genoemd. Daarom is het belangrijk om de oproepovereenkomst duidelijk in een (bij voorkeur schriftelijk) contract vast te leggen en daar ook feitelijk naar te handelen.

Ook werknemers met een gedeeltelijke WAO-uitkering vormen een belangrijke aandachtsgroep. Natuurlijk geldt ook hier dat men zich goed moet laten voorlichten over het risico bij wel of niet verzekeren.

Voor wat betreft de rechten van de werknemer op doorbetaling van het loon tijdens ziekte, zijn een paar waarschuwingen op zijn plaats. Zo moet een werkgever duidelijk voorschriften stellen en een hele goede documentatie bijhouden over individuele ziektegevallen. De werkgever moet zich bovendien bewust zijn van het feit dat hij sommige informatie wel zelf mag inwinnen en dat hij voor andere zaken dient af te gaan op het oordeel van zijn arbo-arts. Duidelijk is in elk geval dat bij verschil van mening over het al dan niet (voort)bestaan van ziekte het oordeel van de arbo-arts noodzakelijk is.

Daarnaast is het verstandig, dat de werkgever in zijn beslissing over het al dan niet (door)betalen van loon, ook het oordeel van de behandelend arts betreft. Dit oordeel krijgt hij via de arbo-arts.

Als de huisarts en/of de specialist van de werknemer heeft gezegd dat deze niet in staat is om het werk te verrichten, mag de werknemer volgens de rechter op dit oordeel vertrouwen. De civiele rechter laat het oordeel van de specialist veelal prevaleren boven het oordeel van de arbo-arts.

Speciale aandacht moet geschonken worden aan ziekten door spanning en stress, die hun oorzaak vinden in het werk. Het risico bestaat dat het feit of de werknemer ziek is, verward wordt met de vraag over de verantwoordelijkheid voor het

Privatisering Ziektewet

De ingrijpende consequenties

arbeidsconflict. Ontslag en ziekte kunnen dan door elkaar gaan lopen. Het beste is om er vanuit te gaan dat de werknemer ziek is en met de arbo-arts te overleggen over een oplossing. Is dit laatste niet mogelijk, dan kan de werkgever alsnog aan de rechter vragen om de arbeidsovereenkomst te ontbinden. Als ook de werkgever (gedeeltelijk) schuld heeft aan het arbeidsconflict, dan kan de kantonrechter aan de werknemer (een forse) schadevergoeding toekennen.

Wanneer is verzekeren zinvol? Een afweging van de risico's

De vraag of het verstandig is om het risico van de loondoorbetalingsplicht bij ziekte te verzekeren, is niet eenvoudig te beantwoorden. Over het algemeen heeft het ziekteverzuim de vorm van een golfbeweging: pieken en dalen. Hierbij geldt de wet van de grote getallen. Wanneer een museum meer werknemers in dienst heeft, neemt de noodzaak om te verzekeren af. Er spelen echter ook nog andere factoren een rol. De liquiditeitspositie van het museum is daarbij wellicht de belangrijkste. Voor een kleine onderneming kunnen enkele langdurig zieken namelijk wel eens de nekslag

betekenen. Een voorbeeld daarvan is een ongeluk bij een montagebedrijf met tien personeelsleden in dienst. Een servicewagen van het bedrijf met daarin vier werknemers raakte in dichte mist betrokken bij een ernstig ongeluk. Als gevolg daarvan overlijdt één werknemer en belanden twee werknemers in de WAO. Naast het emotionele verlies kwam het bedrijf voor enorme kosten te staan. Niet alleen de kosten van de loondoorbetaling, maar ook de kosten voor het aantrekken van nieuwe werknemers liepen hoog op. Wanneer er geen verzekering is afgesloten, kan zo'n ongeluk wel eens het einde betekenen voor een bedrijf met een slechte liquiditeitspositie.

Ook het risico op ziekte bij de werknemers en de samenstelling van het personeelsbestand zijn factoren die een rol spelen bij het beantwoorden van de vraag of verzekeren noodzakelijk is.

Zo komt in het ene museum meer ziekteverzuim voor dan in het andere. En vormen oudere werknemers in dit opzicht een groter risico dan jongere. Ouderen zijn weliswaar minder vaak ziek, maar als zij ziek zijn is de duur van de arbeidsongeschiktheid vaak beduidend langer.

Dit laatste speelt overigens ook een rol bij de keuze voor het soort verzekering; neem je een verzekering met een eigen risico in tijd, of met een eigen risico in geld (de zogenaamde stoploss-verzekeringen). Een weloverwogen beslissing is noodzakelijk.

Een verzekering met een eigen risico in tijd heeft het voordeel dat het langer durend verzuim wordt afgedekt. Daarbij kan een keuze gemaakt worden, variërend van 0 of 2 dagen tot 3 - 6 maanden. Bij een dergelijk type verzekering kan het totale eigen risico van te voren nooit exact worden bepaald. Veel kortdurend verzuim (bijvoorbeeld bij meerdere griepgol-

ven per jaar) kan de schade behoorlijk doen oplopen. In het algemeen kan gesteld worden dat dit type verzekering met name geschikt is voor kleine musea met een personeelsomvang tot 25 werknemers. De meeste musea kiezen daarbij voor een eigen risico van 2 of 6 weken. Bij een groter personeelsbestand is het vaak aantrekkelijk een verzekering met een eigen risico in geld (stoploss) af te sluiten. Het voordeel van dit soort verzekeringen is dat men van te voren precies weet welk risico men loopt; namelijk het met de verzekeraar afgesproken bedrag. Toch is deze vorm van verzekeren ongeschikt voor kleinere musea. Dit heeft enerzijds te maken met de wijze van premieberekening. Maar ook met de vaststelling van het risico. Sommige verzekeraars geven de garantie, dat het eigen risico in een kalenderjaar gelijk blijft. Dit heeft tot gevolg dat bij toename van het aantal werknemers de premie fors stijgt. De stoploss-verzekeringen zijn daarom met name geschikt voor de wat grotere musea (vanaf zo'n 25 werknemers). Nog grotere musea (vanaf zo'n 75 werknemers) moeten zich de vraag stellen of verzekeren überhaupt zin heeft. Maar alleen wanneer de financiële buffer zodanig is, dat pieken in het ziekteverzuim van 10% en meer opvangen kunnen worden.

Opgemerkt wordt dat de hiervoor genoemde aantallen werknemers slechts een richtlijn zijn. De specifieke omstandigheden van een museum zijn uiteindelijk bepalend voor de beantwoording van de vraag of verzekeren noodzakelijk is, en welk type verzekering geschikt is.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Van Spaendonck Accounting en Advies, Postbus 90154, 5000 LG Tilburg, tel. 013-5944226, fax 013-5944753, e-mail vsa+a@spaendonck.nl, Internet www.spaendonck.nl/vsa+a.

Tekeningen:
Jo de Putter

Perfekte management-informatie is óók een waardevol bezit

Van Spaendonck Accounting en Advies is een professioneel administratie- en adviesbureau dat zich specifiek richt op de non-profitsector. VSA+A maakt deel uit van de Van Spaendonck Groep en de diensten die het bureau ondermeer verricht zijn:

- financiële administratie
- salaris- en personeelsadministratie
- leden-, contributie- en lesgeldadministratie
- onderzoeken van de administratieve organisatie

- advisering, begeleiding en managementondersteuning
- detachering van controllers/administratief personeel

Door het brede pakket, de enorme ervaring en de grote klantgerichtheid van onze medewerkers is VSA+A in staat maatwerk te leveren en is daarom voor uw organisatie een uitstekende partner. De vertrouwenspersoon die u met raad en daad terzijde staat. VSA+A levert snelle en betrouwbare informatie, verlost u van de dagelijkse administratieve zorg en is een continue factor in uw bedrijfsvoering.

VSA+A: dé controller, administrateur en adviseur voor musea

VAN SPAENDONCK
ACCOUNTING EN ADVIES

TELEFOON (013) 594 43 23

